

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

Vita B. Alexandri Saulii Aleriensis, Tum Ticinensis, Ep., Ex Ordine Cler. Reg.
S. Pauli, Auctore Jo. Ant. Gabutio, ejusdem Ordinis clerico, Mediolani anno
MDCCXLVIII cum pluribus additamentis ex ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

A inseruit, cum ea scilicet per testes juratos in Actis legitimis explorata et comperta fuerunt, quæ, dum Latinam scribebat, non adhuc erant firmissimis momenti comprobata.

et aliunde ab Onuphrio Branda auctam, hic in lucem.

5 Paulus Onuphrius Branda, ex Ordine Clericorum Reg. S. Pauli, B. Alexandri Vitam, quam a laudato Gabutio Latino sermone concinnatam diximus, cum supra citata ejusdem scriptoris Italica lucubratione, ex qua plurima majoris momenti excerpit et Latinitate donavit, studiose collatam et aliquot factis, quæ, mortuo forte Gabutio, in Romano judicio discussa et probata fuere, auctam, Mediolani Incarnati Verbi anno 1748 publici juris fecit. Editorem ipsum de Operis sui forma in Prologo ad lectorem loquentem audiamus. Hinc igitur, id est, ex Italica Vita, depromenda censuimus, quæ essent majoris momenti.

Sed, cum hæc in Latinum fuerint vertenda, ne quid temere violata fide in Gabutii textum induceretur, cujus etiam verborum auctor ipse non esset, optimum duximus, quæ nos ex Italica Gabutii Vita Latina feceramus, tamquam additamenta alio caractere singulis capitibus supponere: ut, si quis illa etiam desideret, facile possit numerorum indicio in locum suum revocare; si quis, delectatus Gabutii elegantia, interpretis ceterorum fastidiat ruditatem, recta pergat in Gabutii lectionem.... Quod si quidquam adjiciendum censebimus, quod, mortuo forte Gabutio, in Romano judicio de Alexandri sanctitate discussum, juratisque testibus confirmatum fuerit, (quod rarius continget) hæc nota * distinguemus, simulque locum designabimus Actorum Romanorum, quæ in hac causa congesta ac typis impressa Romæ fuerunt. Hanc Beati nostri Vitam, ut a Paulo Onuphrio est edita, recudemus, et consuetis Annotatis illustrabimus; cui deinde ipsum Beatificationis Breve, Roma ad nos missum, subjungemus.

de Beato hac die ob rationem hic allegatam agens emittimus.

6 Superest, ut, cur de B. Alexandro, qui quotannis die XXIII Aprilis ex auctoritate Apostolica Officio et Missa de Communi, ut vocant, Confessoris Pontificis ab Aleriensi Ticinensique ecclesiis, atque a clericis Barnabitis honoratur, hoc die agamus, lectorem edoceamus. Quamquam Sanctos ac Beatos, Martyrologio Romano haud inscriptos, iis diebus, quibus vel ex immemorabilis temporis usu, vel ex Ecclesiæ concessione cultu ecclesiastico a Fidelibus afficiuntur, soleamus plerumque in Opus nostrum inferre, ac proin in hujus Appendicem Beatus noster, ut de eo ibidem ad XXIII Aprilis diem, qua quamvis Martyrologio Romano nusquam hactenus sit inscriptus, quotannis tamen, ut dictum, ex auctoritate Apostolica colitur, ageretur, rejiciendus fuisset, hodie tamen Beato locum in Opere nostro concedere ac res ejus præclare gestas lectori legendas proponere est visum, tum quod quotannis, ut R. Pater Attendolus, Mediolanensis S. Barnabæ collegii præpositus, Majoribus nostris scripsit, hac XI Octobris die, qua anno 1592 mortalem vitam cum immortalis commutavit, a religiosis Barnabitis honoribus, Beatis deferri solitis, afficiatur; tum quod de B. Alexandri virtutibus hac die a nobis tractatum iri, laudato Præposito a decessoribus nostris fuerit promissum.

VITA

B. ALEXANDRI SAULII

ALERIENSIS, TUM TICINENSIS, EP.,

EX ORDINE CLER. REG. S. PAULI,

Auctore Jo. Ant. Gabutio,
ejusdem Ordinis clerico,

Mediolani anno MDCCXLVIII cum pluribus additamentis ex eodem potissimum scriptore depromptis, per Paulum Onuphrium Brandam ejusdem Congreg. clericum edita.

PRÆFATIO EDITORIS.

Nihil hac vita posse gravius scriptum in hoc genere proferri, clarius jam puto constare, quam ut pluribus demonstrari oporteat. Vix enim cujusquam fides, integritas et doctrina esse potest tanta, quantam Gabutii fuisse supremo religionis consilio, ac orbis prope universi consensu jam fuit comprobatum. Quanta vero perfectum industria fuerit exemplar hujusmodi, quod edimus in lucem, plane possumus intelligere ex altero item codice Ms. ejusdem Vitæ, quem Gabutii manu pluribus in locis emendatum, ac magna ex parte renovatum expendimus. Hoc igitur exemplar a Gabutio tam severe castigatum, nitide postea exscriptum ante annum 1622, leviterque rursum a Gabutio paucis in locis insatiabili prope diligentia limatum alio in libro Ms. Tabularii S. Barnabæ Præp. Gener. invenimus; atque id est, quod modo excudendum curamus.

Hæc Vita, a sincero et docto Gabutio Latino concinnata,

2 Compendium potius videtur, quam satis explicata historia. Plura etiam in hoc desiderantur, quæ splendida, quæ heroica habenda sunt, ad sanctissimarum Alexandri virtutum celebritatem commendandam et exemplum promovendum. Sed primum expetebatur ab iis, qui librum hunc flagitabant; ut esset percommodus, ac ipsa brevitate vel occupatos alliceret ad legendum. Quæ vero deerant præcipua, qua ratione suppleremus, non fuit difficile invenire. Nacti enim sumus uno in volumine Latino exemplari adjectum Italicum, ab eodem Gabutio concinnatum, pluribusque auctum pulcherrimis ac necessariis cognitionibus. Tantæ vero fidei et auctoritatis id ipsum reperimus, ut in calce operis facultatem illud edendi obsignatam ab iis deprehenderimus, ad quos pertinet, Religionis et Principis nomine, vivo adhuc Gabutio, v. scilicet Id. Jan. MDCXXII.

cui quædam, ex dicti Italico exemplari desumpta,

Hanc

A. GABUTIO.

Hinc igitur depromenda censuimus, quæ essent majoris momenti. Sed cum hæc fuerint in Latinum vertenda, ne quid temere violata fide in Gabutii textum induceretur, cujus etiam verborum auctor ipse non esset, optimum duximus, quæ nos ex Italica Gabutii Vita Latina feceramus, tamquam additamenta alio charactere singulis capitibus supponere a: ut, si quis illa etiam desideret, facile possit numerorum indicio in locum suum revocare; si quis delectatus Gabutii elegantia, interpretis ceterorum fastidiat ruditatem, recta pergat in Gabutii lectionem.

et Latine red-
dita singulis
capitibus edi-
tor adjecit,

3 Neque mireris, Latina ejusdem auctoris historia Italicam esse fusiorem. Cum enim nihil haberet Gabutius veritate antiquius, ac mori etiam se malle præmittat Italicæ Vite, quam quidquam pro certo affirmare, quod non satis constaret; nihil mirum, si plurima reticuit in Latina, quæ postea in Italicam, aliquot post annis ab se conscriptam, inseruit, cum ea scilicet per testes juratos in Actis legitimis explorata et comperta fuerunt, quæ, dum Latinam scribebat, non adhuc erant firmissimis momentis comprobata. Rerum igitur præcipuarum cognitio in hac Vita Gabutii auctoritate innitetur. Quod si quidquam adjiciendum censebimus, quod, mortuo forte Gabutio, in Romano judicio de Alexandri sanctitate discussum, juratisque testibus confirmatum fuerit, (quod rarius continget) hæc * nota distinguemus, simulque locum designabimus Actorum Romanorum, quæ in hac causa congesta ac typis impressa Romæ fuerunt b. Id vero, ut liceat, quotiescumque, lubebit, rogamus; quin ulla teneamur lege, omnia, quæ ibi sunt summa auctoritate comprobata, in hoc breve Compendium referre.

ob elegantem
elocutionem
plurimum lau-
datur.

4 Nitidam et elegantem ac vere Latinam esse Gabutii elocutionem, non dubitamus, quin sit lector quivis judicaturus: dummodo in æquum ac minime superstiosum Latinitatis aestimatorem incidamus. Scrupulos enim quosdam in verbis Latinis dijudicandis ut evellamus ex animo, nedum ratio, verum etiam necessitas ipsa cogit, cum in iis versamur, quæ ad sacrosanctam religionem et instituta Christianorum pertinent, quæque non licet satis idonea ex aureis quidem, at minime Christianis auctoribus mutuari. In quibus quis nobis jure succenseat, si vel paululum ad rem nostram Latina verba inflectimus, vel quædam etiam substituimus recepta jam apud veteres Ecclesiæ patres, vel etiam derivamus ex Græcis rerum nomina, quæ Latinis inusitatae prorsus atque inaudite fuerunt? Quare integrum nobis erit, Jesum Christum, salutis nostræ auctorem, suo jam nomine, quamvis non ita Latino, Salvatorem appellare, quin molesta sæpe verborum circuitione utamur. Rem enim attingere minime videntur, qui Servatorem idem putant significare c. Eadem prope ratione humilitatem, devotionem aliaque hujusmodi virtutum nomina, quæ ad Servorum Dei sanctitatem promovendam sunt definita, ex Vitis Sanctorum expungere nefas erit. Ecclesiam porro, episcopum, clericos et id generis plurima sacris scriptoribus, licet nitidissimis, adeo sunt familiaria, ut, qui peregrinatis ea redarguit, peregrinari ipse in Christiana republica videatur. Sed hæc jam forte nimis multa, humano præsertim ac benevolo lectori, qualem te esse certo sci-

mus, qui nostra etiam legere minime gravaris; D ceterorum neque adprobationem expetimus, neque censuram et reprehensionem aut pertimescimus, aut recusamus.

ANNOTATA.

a Nos etiam in Annotatis lectorem de iis monebimus.

b Hæc etiam in Annotatis recenserebimus.

c Hoc assertum sequentibus Ciceronis et Manutii verbis editor confirmat: Cicero Act. II, lib. II in Verrem cap. LXIII: Etiam Sotera inscriptum vidi Syracusis. Hoc quantum est? Ita magnum, ut Latino uno verbo exprimi non possit. Is est nimirum Soter, qui salutem dedit. Ad quæ Manutius: Quo patet communis error eorum, qui Jesum Christum, ejus immortalia merita nullo satis uno verbo exprimi Latine queunt, Servatorem appellant. Aliud enim est servare, aliud salutem dare. Servat is, qui, ne salus amittatur, aliqua ratione præstat: salutem dat, qui amissam restituit. Quod si Servator non est Soter, quia minus valet; Salvator autem, ut inusitatum, Cicero vitavit, maluitque dicere, qui salutem dedit: nimirum de eo si loquimur, qui afflictum genus humanum non in eodem statu servavit; sed a sempiterno interitu ad perpetuam vitæ bona perduxit; quod summi Dei Filius et fecit et facere solus potuit; necesse est vel Salvatorem appellare, quod Σωτήρ Græce dicitur, usurpato in re nova novo verbo, quod veteres quoque probarunt; vel Ciceronis exemplo uti circumscriptione, et dicere: Is, qui salutem dedit. Quamquam circumscriptione, ut interdum non commoda solum, verum etiam necessaria videtur, sic iterata sæpius et dignitatem amittit, et satietatem parit.

PRÆFATIO.

AUCTORIS GABUTII.

Virorum cum dignitate et virtute, tum vitæ sanctitate præstantium mores, ac res gestas mandare litteris Christianæ Republicæ conducere, et res ipsa docet, et sapientissimi viri semper censuerunt. Nam si, ut præclare dixit sanctus Ambrosius, sanctorum Hominum vita ceteris norma vivendi est, eam nobis ad imitandum propositam esse juvat: ac si omnis historia, ut summus Orator scriptum reliquit, est magistra vitæ, eo magis id in eam convenit historiam, quæ nobis, tamquam in speculo perfectæ virtutis imaginem, variis sanctorum actionum colorum * expressam representat, atque ad recte pieque vivendum animos incendit. Quo in genere, quamvis plurima eaque præclara, nobis non desint exempla in omni ætate, omni scriptorum studio litterarum monumentis tradita: non ab re tamen fuerit, quæ recentiora sunt, quæque veluti præsentia magis legentium animos movent, posteris tradere; ut, si minus antiquis, saltem nostri temporis ad virtutem stimulis incitemur; atque ei honorem et gloriam, ut par est, tribuamus, qui talia nobis in Servis suis ad nostram eruditionem præluere voluit lumina virtutum. Cum igitur hujusmodi beneficium in Alexandro Saulio, episcopo singulari virtute prædito

Quare Sancti res gestas posteritati commendat, et unde illas hauerit, auctor edicit.

* I. coloribus

A prædito, pro sua clementia in nos Deus contulerit; id ne ulla umquam vel temporum injuria, vel hominum oblivione deleatur, scriptis proderet, ad gloriam Dei, et ad ejus famuli retinendam memoriam, ad communeque posteritatis commodum pertinere existimatum est. Ceterum ea tantum brevi, ac fideli narratione complectemur, quæ vel ipsi vidimus, vel a viris fide dignis, oculatisque testibus, qui hæc fere omnia jurejurando in judicio confirmarunt, accepimus. Sed jam ad rem aggrediamur,

CAPUT I.

Beati ortus, educatio, et in Clericorum Reg. SS. Pauli et Barnabæ congregationem ingressus.

B

Beatus, ex illustri familia patre Domitio Saulio, matre vero a

Sauliæ gentis nomen Genuæ a, et alibi tum generis splendore, tum virorum virtute, dignitateque præcellentium celebritate, clarius est, quam ut in iis recensendis hic immorandum videatur. Inter alios vero (ut majores omittamus) Dominicus Alexandri parens, non minus Christianæ pietatis, quam civilis prudentiæ, doctrinæque laude floruit: ac propterea tum aliis summis viris, tum in primis Francisco II Sfortiæ, postremo Mediolani duci, et Carolo V Cæsari, qui postmodum ipsam ditionem tenuit, fuit longe gratissimus. Quibus sub principibus, licet patria Genuensis, singulari privilegio in Mediolanensem senatum honorifice cooptatus, et gravissimis negotiis publicis gerendis præfectus est: et ab ipso duce honoris et meriti causa Dominus constitutus est Castellum, quod, in diocesi Derthonensi situm in Liguria, Puteolum appellatur; atque etiam in Saullia familia tenetur hoc tempore. Honestissimas præterea Dominicus ad summos pontifices Clementem VII, et Paulum III legationes, atque alia publica munera, et in iis utrumque Mediolani Quæstorum magistratum (licet magno suo cum detrimento, ob graves in illum excitatas calumnias) præses integre administravit.

Thomasia Spinula, die 15 Februarii an. 1558 Mediolani natus, optime educatur, et b

2 Patebat porro domus ejus optimis, et eruditissimis quibusque viris, quos ipse, tamquam alter sui temporis Mæcenas liberaliter fovebat, et honestis officiis complectebatur. Alexander igitur patre Dominico, matreque Thomasia Spinula, ejus conjuge, lectissima femina, pari nobilitate natus est Mediolani xv Kal. Martii, anno Salutis MDXXXV b. Adolescens in patris disciplina optime educatus, linguarum Græcæ et Latinæ, Rhetoriæ præterea, ceterarumque bonarum artium studiis operam dedit, in quibus et ingenii præstantia, et præceptorum industria, haud mediocres progressus fecit. Doctore præter alios usus est Joanne Baptista Kasario Novariensi, probo viro, omnique liberali doctrina ornatissimo, qui postea Galeni, Hippocratis, Oribasii, et aliorum Græcorum opera in Latinum, non minus fideliter, quam eleganter convertit, oratoriamque facul-

tatem Venetiis, et Ticini per annos fere xxx magna cum laude publice docuit c. Alexander itaque humanioribus litteris, optimisque disciplinis instructus, id futuræ sanctitatis specimen dedit, ut inter æquales eo modestior nemo esset, nemo candidior, atque Christianæ pietatis in studia propensior.

3 Itaque xvii annum agens humanæ vitæ fragilitatem, æternæque felicitatis gaudia secum ipse considerans, et quam multis, magnisque nominibus Deo vivere oporteret, diligenter expendens, relictis omnibus, Deo se in Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli dedicare constituit, atque anno Domini MDLII sacro die Pentecostes xvi Kal. Junii in collegium S. Barnabæ Mediolani, post varia de illius constanti proposito facta pericula, ad probationem admissus, xviii Kal. Septembris ejusdem anni Religionis habitum, suo retento nomine, suscepit. Inter alias vero probationis ejus exercitationes, illa fuit memorabilis, cum seu patrum suavis, seu permissu, habitu suo candido atque eleganti, ut stultus fieret propter Christum, sublata magna cruce, in ampla civitatis platea d, in summa populi frequentia, alacriter procedens, ardenti animo de mundi contemptu, deque seria Christi imitatione verba fecit. Quod spectaculum, ut plerisque admirationis et ad meliorem frugem conversionis, sic aliis irrisionis et ludibrii fuit occasio. Sic enim piorum vita: Aliis quidem, ut ait Apostolus, odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam esse consuevit. II. ad Cor. II. xvi. Sed in utrisque Alexander de mundo triumphans, quod quærebat, lucrum reportavit; in illis quidem animarum salutem, in his vero sui ipsius, et humani fastus despicientiam. Sed ejusmodi religionis humilitatis opera, ut primis illis congregationis patribus, ita postea Alexandro nostro, frequenti erant in usu; indeque ad intimam sui negationem, sanctamque victoriam humanæ superbiæ sæpius exercebant.

A. GABUTIO.

bonis artibus instructus, Mediolani Clericorum Regularium S. Pauli habitum anno 1551 induit;

E

d

4 At vero illud quoque spectare, vel audire, jucundum fuit, cum diversis, ut fit, difficultatibus objectis, patribus ejus propositum disquirentibus prudenter, et religiose responderet. Rogatus inter alia, cur novam hanc potius et pauperem, quam aliam longe antiquiorem et clariorem Religionem sibi delegisset, et num super hac deliberatione Deum summis precibus consulisset, et quid potissimum in hac re spectaret: quibus viribus fretus et auxiliis tam arduum opus, quale est perpetuum religiose professionis jugum, subire aggrediretur; denique etiam atque etiam cogitaret, videretque quid ageret. Nam sibi, delicate educato et famulorum potius uti servitio, quam aliis inservire jam assuetus, fore gravius et fortasse intolerabile, asperum religionis institutum amplecti et in laboribus, et vigiliis cæteris inservire. De his autem partite interrogatus, singillatim respondens: "Deum", inquit, "per annum, ex quo mihi hanc mentem immisit, enixe precatus sum, ut quid sibi gratius, mihi que ad salutem utilius foret, ostenderet: atque in dies magis in hoc consilio confirmatus, eo duce, statui me in hoc Clericorum Ordine divino cultui consecrare, ratus in aliis plerisque religiosis familiis posse quidem me severiorem affligendi corporis disciplinam invenire;

in qua religione, plurimis virtutum

F

A. GABUTIO. " venire ; sed hic, præter alia mortificationis in-
 " stituta, vigere plurimum intimam voluntatis
 " negationem, quod sacrificium Deo longe gra-
 " tissimum, præstantiusque patienti genus esse
 " existimo. In quo illud mihi propositum est,
 " ut tolerandis injuriis et objurgationibus cum
 " humilitate, patientia et caritate Deo perfecte
 " serviam; atque ita ad ejus gloriam sanctus
 " efficiar; quod me ope divina, vestroque, pa-
 " tres, auxilio consequendum spero. Neque me
 " ab hoc consilio aut instituti difficultas, aut cor-
 " poris commode enutriti, aut propriæ liberta-
 " tis amor, aut quidpiam aliud avocare potest. "

speciminibus
 per triennium
 et amplius

5 Petentibus patribus, quas præcipue vir-
 tutes adamaret: Humilitatem, inquit, et cas-
 timoniam, quoniam per eas beatissimam vir-
 ginem Mariam Deo valde placuisse intelligo.
 Inter hæc autem quidam ex patribus, quasi
 futura præagens, per jocum, ut fit, ad ejus
 tentandam modestiam; objecit, eum in hunc
 ordinem, adscribi velle, ut exinde fieret epi-
 scopus. Quod ille tanquam jocose dictum acci-
 piens, nihilque minus fore cogitans, mode-
 sto silentio dissimulavit. Hæc autem licet le-
 viora fortasse videantur, quam ut litteris man-
 dentur, ea tamen silentio præterire non est
 visum, cum, ut ex iis quasi adolescentiæ floribus,
 quales virtutum fructus suo tempore
 daturus esset, innotescat, tum etiam ut quam
 mature, cauteque in admittendis ad hoc Institu-
 tum novitiis, præsertim adolescentibus, (quod
 etiam adhuc usu retinetur) agere solerent jam
 ex eo tempore patres nostri, perspici possit.

datis, anno
 1354 solemniter

6 Alexander igitur religionis habitu susce-
 pto, quam de se concitaverat expectationem
 non modo non fefellit, sed etiam longe su-
 peravit. Nam eas virtutes, quæ potissimum
 spiritualis militiæ tironem ornant, ita cœpit
 exercere, ut eo nemo esset aut ad devotionem
 humilioraque ministeria promptior, aut ad o-
 bediendum alacrior, aut ad omnia regularis
 disciplinæ munera diligentior e. Ergo superiores
 humillimus, inter æquales omnibus gratus
 et amabilis, patiens in laboribus, in vigiliis,
 in jejuniis, in sui negatione in dies se ipso
 fortior, in omni denique genere virtutum e-
 C xemplo ceteris singulari. Quas in eo virtutes
 mirifice condebat virginalis quædam verecun-
 dia, ac verecunda gravitas, simplexque pruden-
 tia f. In hac probatione per triennium et am-
 plius exercitatus, tandem anno MDLIII. III
 Kal. Octobris solemniter religionis vota nuncu-
 pavit. Sic enim fere per id temporis differri
 (præcipue adolescentium) professio consueve-
 rat. Sed cum postea Tridentina synodus, post
 annum probationis, qui habiles fuerint, ad
 professionem admittendos esse statuisset; id de-
 inceps apud nos rite servari cœpit. Ceterum jam
 professi per quadriennium, plus minus, supe-
 riorum arbitrio, sub novitorum disciplina apud
 nos haberi solent, ut in iis regulares mores
 magis ac magis adolescant, virtutesque altius
 radices agant.

vota emittit.

7 Votorum igitur vinculis obligatus Alex-
 ander, diuque probatus, licet e novitiatu
 esset eductus, nihil tamen de sua submissione,
 nihil de severa regularis vitæ ratione remisit;
 sed quam ingressus erat, religiosæ perfectionis
 viam quotidie magis sibi tenendam putavit,
 (justorum enim semita, ut ait sapiens Prov.
 IV, XIX, quasi lux splendens, procedit, et

crescit usque ad perfectam diem,) gravemque D
 illorum errorem diligenter cavuit, qui, absolu-
 to regularis vitæ tirocinio, vota professi, quasi
 jam ad perfectionis metam pervenerint, perni-
 ciosa quadam licentia, ferventis disciplinæ stu-
 dia remittunt, et dum minima negligunt, pau-
 latim decidunt g.

ANNOTATA.

a *Urbs est Italiæ clarissima, emporium ce-
 leber, archiepiscopalis et ejusdem nominis
 Reipublicæ caput, quæ aliquando ducibus
 Mediolanensibus paruit, nunc autem, liber-
 tate recuperata, sui juris est.*

b *Supralaudatus Franciscus Aloysius Ba-
 rellus in citato opere, Thomasiam Spinulam
 Dominico Saulio sequentes proles peperisse,
 Italicis verbis, quæ Latina facio, sic refert:
 Dominicus Saulius ex Thomasia Spinula tres
 filios et tres filias genuit: primogenitus fuit
 Franciscus, patris in seculo vestigia secutus,
 secundus Alexander noster, et tertius Carolus,
 in pueritia mortuus; natarum vero prima fuit
 Lucia, postea Annibali Visconti matrimonio
 juncta, secunda Cornelia, quam Alexander
 Brivius, illustris Mediolanensis eques, in con-
 jugem accepit, et natu minima, Paula Antonia
 nomine, spreto mundo, Mediolani in S. Lazari
 parthenone S. Dominici institutum est amplexa.*

c *Laudatus vitæ hujus editor sequentis ex
 Italico Gabutii exemplari, quæ Latina fecit,
 addit: Neque minorem aut operam impendit,
 aut laudem promeruit in hoc munere adole-
 scentem optimis artibus informandi Julius Ca-
 millus Delminius, vir omni præstans eruditione
 et culta litterarum.*

d Mercatorum scilicet, ut constat (*inquit
 hujus Vitæ editor*). Hoc enim forum dumtaxat,
 tunc temporis popularibus hisce spectaculis
 patebat. Nam quod modo ante templum ma-
 ximum complanatum est, ab anno dumtaxat
 MDLXXXII apertum fuit, tabernis eversis, quæ
 ibi erant exstructæ, ac templi fabricæ addictæ.
 Tum vero dejectæ cum fuerint ad magnifi-
 centius exornandum apparatusimum in urbem
 ingressum Frederici vicecomitis Mediolani ar-
 chiepiscopi, cautum postea fuit, ne rursus
 exædificarentur, civibus ultro, et abunde lar-
 gentibus ipsi fabricæ, quanti non erant, ne-
 que tabernæ, neque reditus ex ipsis. V. C.
 Latuada in Mediol. Descript. tomo I n. 2
 pag. 39.

e *Hujus Vitæ editor ex Italico Gabutii
 exemplari sequentia excerptit. Primis Tiroci-
 nii sui mensibus contra naturæ suæ propen-
 siones acriter decertavit. Somnum, quo incom-
 mode ferebat antelucanas vigiliis, ita devicit,
 ut etiam curaverit, officium sibi demandari a-
 lios suscitandi, atque ad sacras Matutinas ho-
 ras sonitu consueto advocandi. Neque quas so-
 lum in vitio esse putabat, verum etiam hone-
 stas cupiditates temperavit, si quidpiam in modo
 timeret excessus. Sanctarum meditationum cum
 suavissima teneretur dulcedine, solitudinem, ut
 pote illis maxime accommodatam, vehementer
 expetebat: ac veritus, ne fraus ulla subesset,
 quæ ipsum averteret a suscepto vitæ instituto,
 Deo scilicet unice a se dilecto alios etiam conciliandi,
 rogavit moderatorem suum, cui omnes aperiebat animi recessus, ut abjectiora
 domus munia sibi committeret. Timiditatem
 vero,*

A vero, quam sua ipsi attribuerat natura, ut superare consenseret in iis numeribus obeundis, quæ palam exerceri oporteret, precibus impetravit, ut auxilio daretur sacrarii administris; in quo officio ita aliquamdiu instar angeli versatus est, ut pietatis, ac modestiæ singularis tum nostris, tum extraneis admirabili fuerit exemplo.

f *Laudatus editor ex dicto exemplari Italico hæc addit*: Rerum divinarum contemplationi ita erat deditus, atque in sacris meditationibus tanta perfundebatur gratiæ delectatione, ut, quemadmodum conscientiæ suæ moderatori debuit significare, in iis cor suum æstare divino amore, liquefieri, ac prope languescere sentiret. Unde poterat et ipse usurpare Christi sponsæ verba: "Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo." Nec minus: "En dilectus meus loquitur mihi." Adfirmabat enim, Christi Crucifixi secum loquentis vocem exaudire, sequæ ad apicem Christianæ perfectionis amantissime provocantis: sibi propterea certum ac deliberatum esse, in rebus omnibus, quoad posset, summum honorem Redemptori suo deferre.

g *His verbis Onuphrius Branda sequentia, ex dicto jam fonte deprompta, alio caractere subiecit*: Ad pertentandam, ut fit, ejus animi constantiam, domesticas delicias, parentum commoda, honores amplissimos, a quibus se abdicabat, proponebant identidem, qui ipsi erant præpositi: quibus ille modeste respondebat, humana omnia præ Ordinis sui paupertate ac religioſa submissione noli quidem se facere. Quo in proposito illud fuit memorandum. Graviter ægrotabat vir quidam de congregatione nostra bene meritus, ex cujus subsidiis et liberalitate magna ex parte pendebat ejus collegii sustentatio. Adit Alexandrum vicarius; periculum pli hominis et futuras simul collegii angustias, si ille periisset, denunciat; ægrum propterea ipsi commendat, ut precari Deum velit pro illius sanitate: cui Alexander, "Ne hac, inquit, de causa tempus differat Deus tam bene de nobis meriti æterna mercede remunerandi. Nihil me terret paupertas, arctissima licet, et maxime laboriosa." Hinc fiebat, ut etiam, quoad liceret per moderatorum permissum, corpus suum voluntariis castigationibus affligeret ac maceraret, quin et quandoque asperiores vitæ rationem cuperet inire. Quamquam postea certior factus experientia confirmare solet, quod in amplectendo Ordinis nostri instituto jam se intelligere declaraverat; multo nimirum esse difficiliorem sui ipsius, suæque voluntatis oppugnationem atque victoriam: in quo pugna genere hic sibi fortiter et assidue confli-gendum videbat.

Octobris Tomus V.

CAPUT II.

Sacerdos et sacre Theologiæ doctor efficitur: deinde collegii Mediolanensis SS. Pauli et Barnabæ ac totius Congregationis Præpositus eligitur.

Quam igitur ceperat, pie vivendi rationem constanter tenens, doctrinam cum probitate, pietatem cum sapientia, superiorum ductu, sibi conjungendam existimavit. Atque ut præstantis erat ingenii, Logicæ, Philosophiæ ac Theologiæ studiis deditus, in iis brevi tempore eos progressus fecit, ut ceteris edocendis aptus judicaretur. Factusque sacerdos in Ticinensi a Congregationis collegio docens jussu patrum, ipsarum scientiarum doctoris insignia consecutus est anno Salutis MDCXLIII, idque, ut majore cum auctoritate posset apud nos docere, et, ubi opus esset, quas optime callebat, scientias profiteri: quamquam doctoris munere neque ipse, neque alius ex nostris publicis in gymnasiis adhuc functus esse reperitur, atque id deinde Constitutionum decreto cautum est. Quin etiam in more positum, ut ad fastum declinandum, religiosamque humilitatem retinendam, doctoris lauream ex nostris nemo ambiat, aut ea insigniri solet: sed potius sacra doctrina atque ad animarum salutem procurandam necessaria divinarum et humanarum rerum cognitione, qui ingenio valent, privatim inter nos diligenter instrui curantur.

9 Inter hæc igitur Alexander in ecclesia nostra Ticinensi festis diebus verbum Dei prædicare, sacras confessiones audire, in ipso collegio nostros et alios Dialecticam, Philosophiam et sacram Theologiam magna cum laude parique auditorum fructu docere, quæstiones de officiis Christianæ vitæ, quas Casus appellant Conscientiæ, explicare ac de jure divino et humano multis respondere. In concionibus gravis ordinatusque erat et facilis; utilia docens, non in curiositate aut sublimitate sermonis, sed in doctrina spiritus; non se ipsum prædicans, sed Christum; in verbis efficax ac suavis, actioneque ac sententiarum pondere gravissimus b. In omni denique dicendi docendique ratione tutus atque perspicuus. In doctrina vero S. Thomæ ita perite versatus erat et eruditus, ut ejus opera, præcipue Theologicam Summam fere totam memoria teneret. Inter ceteros sanctos Patres, potissimum lectione operum S. Gregorii Pape, S. Joannis Chrysostomi, S. Bernardi et Joannis Cassiani delectabatur; eorumque, ut mores in vita, ita spiritum et doctrinam in concionibus representabat.

10 Quidquid autem a sacris auctoribus accepisset, non tamquam suum docendo jactabat, sed, quibus opus esset, acceptum referebat; haud ignarus ingenuum esse confiteri, per

A. Ganer.

Ad sacerdotium promotus superiorum jussu contra hujus Congregationis decretam E

S. Theologiæ doctor creatur, quam summam cum humilitate. F

cujus continuo exempla præbet,

A. GABRIO.

quos didiceris. Quin etiam quicquid propriis studiis et laboribus didicisset, non sibi vindicare, sed ei, a quo omnis sapientia est, acceptum ferre, ad ejusque gloriam cuncta dirigere consueverat: neque se multa scire, vir alioqui doctissimus, ostentabat; sed in multis, quasi nescius, discere potius, quam docere cupiebat. Nihil tamen magis curare videbatur, quam omnibus, quibus posset, verbo et opere prodesse, nullumque diem sine benignitatis in aliquem officio transigere: ratus, se non sibi solum, sed aliis quoque natum, sapientibus et insipientibus cum Apostolo ad Rom. i. xiv. debitorem esse c.

discipulis do-
cet.

11 Inter hæc autem magno omnibus cum ceterarum virtutum, tum religiosæ submissionis erat exemplo, non clarum parentum genus tractare, non præclaris animi ingenique ornamentis efferi; non humiliora quæque domestica ministeria defugere. Cum aliquando ejus propinqui ad Ticinense collegium nostrum, ubi tum ipse morabatur, carrum frumento onustum caritatis causa misissent, nostris, ut fit, bajulos, qui triticum in horreum deportarent, conducere volentibus, Alexander, qui velut tritici granum erat, pro Christi sibi mundoque in terra mortuum, fructus multos allaturus: "En, inquit, quidnam impedit, quo minus nos ipsi oblatam elemosynam sine aliorum opera reponamus?" Ac dicto citius, arreptis saccis iisque ad mensuram virium dimidiatis, humeris suis triticum in horreum gestare cepit, ceteris clericis exemplum ejus admirantibus pariter et imitantibus. Sed longum esset alia multa hujusmodi humilitatis ejus ceterarumque virtutum exempla commemorare, de quibus infra suo loco plura scribentur d.

Anno ætatis 55
Congregationis
Præpositus
electus, S. Caro-
lo Borromeo a confes-
sionibus est:

12 Hæc et alia religiosæ humilitatis et Christianæ caritatis officia ex instituto præstans, in omni genere virtutum probe exercitatus, annum agens ætatis xxxiii lectus est a patribus Præpositus Congregationis et collegii SS. Pauli et Barnabæ Mediolani. Quo munere magna cum pietate et prudentiæ laude triennio fungens, gravibus in rebus, ad Christianam et Ecclesiasticam disciplinam pertinentibus, sicuti etiam ante S. Carolo Cardinali, apud quem gratia et auctoritate plurimum valebat, fideliter inservivit. Nihil enim fere paulo gravius sanctus ille præsul agere solebat, quod non prius cum Alexandro conferret, atque de illius consilio constitueret, eumque sibi a Confessionibus esse voluit, atque ad ejus prudentiam sanctissimam vitæ suæ rationem, pro eximia sua humilitate moderabatur e. Solebat namque optimus antistes, donec in terris vixit, pro singulari sua in hunc Clericorum Ordinem benevolentia ad patres nostros sæpe divertere et apud eos diu familiariterque commorari, atque eorum opera et auxilio plurimis in rebus uti, quæ præsertim ad cultum divinum et ad animarum salutem pertinerent f.

subditos in re-
gulari discipli-
na

13 Ceterum Alexander, factus Præpositus, regularem disciplinam in Congregatione non minus exemplo, quam verbo, plurimum provexit; idque mirabili caritate ac mansuetudine, qua fiebat, ut cunctis esset amabilis ac reverendus; amoreque potius, quam timore, homines, præsertim ingenuos et qui sponte sese Christi jugo subjecissent, in officio continendos esse, atque ad perfectiorem vitam instituendos dicebat dictaque præstabat. Itaque non jubere,

sed rogare; non imperare, sed innuere; non castigare, sed monere, quæ erant ejus in omnes caritas, et omnium in illum observantia, consueverat g. Quas horas statim a sumpto cibo vel quieti, vel recreandis animis alii tribuunt, has ipse vel cum patribus agens de recte moderanda Congregatione, deque ordinanda disciplina, vel audiendis fratrum necessitatibus transigebat.

14 Ceterum, quo aliis major erat, eo magis se omnibus servum esse existimans, ejus exemplo, qui de celo venit ministrare, non ministrari, dum festis diebus in ecclesia S. Barnabæ horis vespertinis sacras conciones haberet ad populum, qui ad eum audiendum frequens confluebat, iis diebus levissimo sumpto jentaculo, prandentibus fratribus vel mensæ ministrare vel lectoris munere fungi, postea vero patinas et coquinæ vasa humilitatis causa ex instituto purgare consueverat; quod alias etiam per totam hebdomadam agebat, et quandoque præter ordinem alienas vices supplens, ut alios ad humilitatis exemplum provocaret. Huic autem religiosæ humilitati, velut firmo virtutum omnium fundamento, de quo infra suo loco plura dicentur, innixa erat ardens illa caritas, qua cum in omnes propter Deum, tum in primis domesticos præsertim ægrotos ac valetudinarios utebatur, eos quotidie licet variis curis occupatus benigne visitans, de illorum diligenti curatione sollicitus, illosque verbis humanissimis ad patientiam et ad capiendum ex languore salutis fructum leniter adhortans h.

15 In privatis porro congressibus, ac familiari consuetudine eo nihil erat humanius, nihil ad mores componendos suo efficacius exemplo. Vidisses eum nihil otiose, nihil temere proferre, sed verba vitæ facientem, singulos ad virtutem excitare, dare monita salutis, omnes ad amorem Dei et ad fraternam caritatem incendere, idque non importune aut moleste, sed gravi quadam hilaritate atque prudentia. In collationibus vero de rebus spiritualibus, sive de culparum accusatione ex instituto habendis, magna cum rerum experientia de curatione vitiorum ac de virtutum actionibus apostolico spiritu disserens, non minus exemplo, quam verbo, omnes ad perfectam vitæ rationem inflammatos dimittebat i. Si quispiam privatim errasset, hunc non publice objurgare, sed secreto; si vero publicum fuisset erratum, hunc coram aliis pro culpæ gravitate paterna quadam severitate corripere solebat. Sed prius errantem inducere, ut, cognita erroris sui qualitate, vere pœniteret; peccantis vero vitium, quasi ulcus, aperturus ejus primum virtutes et honestas actiones commendare, mox subjicere vitii turpitudinem, laudabiles in eo virtutes obscurantis; quod si emendaretur, pulchram in illo morum formam non desiderari: mox tamquam optimus animarum medicus, ostensa virtutis pulchritudine, quibus remediis curandus morbus esset virtusque paranda, perite demonstrabat.

16 Hunc autem divinum corripiendi modum, docente Deo, didicerat, qui, ut est in sacra Apocalypsi cap. II objurgaturus quosdam, prius eorum commemorat virtutes, bonaque opera commendat; subinde reprehensos ad salutarem excitat pœnitentiam. Novit enim Dominus figmentum suum, noverat et Alexander ejus spiritu ductus, ita hominibus natura comparatum

exemplo et
verbo provehit

E

A
errante pater-
no amore cor-
ripit.

F

illosque corri-
pi.

A paratum esse, ut et virtus laudibus excitata crescat, et objurgationibus, nisi recte fiant, exasperari potius, quam sanari animi soleant; et plerosque lenitate magis, quam acerbitate corrigi: cavendumque omnino, ne medicina noceat ægroto; neque increpationis remedium indignantis animi vindicta, sed caritatis juste pieque castigantis fiat medela, ut, quem oportet, salutis fructum consequatur. His itaque atque aliis ejusmodi tum domesticis, tum externis curis dum strenue sese ad salutem animarum exercet Alexander, celebris jam de illius vitæ integritate, doctrina atque prudentia percrebuerat fama: plurimique ad eum tamquam ad summum theologum virumque optimum, consilii auxiliiq; causa confluebant.

ANNOTATA.

a Ticinum Italiae, in ducatu Mediolanensi, ad Ticinum fluvium, episcopalis sub archiepiscopo Mediolanensi civitas.

b *Sequentia ex Italica Beati nostri Vita a laudato editore sunt desumpta*: Antequam id muneri obiret, ut eo accuratius, quam fieri posset, in concione fungeretur, patres Alexandrum aliquo tempore privatim, dum ipsi mensæ accumbebant, ad dicendum coram ipsis advocabant, eique, si quid minus probassent, aperiebant. Ipse vero omnium admonitiones æqui bonique faciebat, atque ad aliorum sententiam et voluntatem tum actionem, tum orationem ipsam diligenter componere studebat.

c *Ex Beati nostri Vita Italica editor hæc addit*: Ordinis sui institutorum custos accuratissimus secum semper deferebat regulas illas: quæ suo tempore erant præscriptæ, ac in more positæ apud primos patres; atque ex eis caput unum quotidie legebat. Quod etiam præstitit episcopus, sæpe attentèque evolvens Constitutiones, quæ postmodum, anno scilicet MDLXXXIX, in generali Ordinis conventu coram S. Carolo promulgatæ, receptæ a patribus et Apostolica auctoritate confirmatæ fuerunt.

d *In Italico exemplari hæc, teste laudato editore, habentur adjecta*: Vigeat eo tempore apud nostros pia consuetudo, (de qua nunc etiam præscriptum est in Constitutionibus lib. II cap. X) per singulas fere hebdomadas, quotquot aderant, in collegio simul conveniendi; ut quivis ordine in medium prosiiliens ac in genua procumbens, eas sponte humiliterque confiteretur exteriores culpas, in quas forte incidisset. Nec se quisque solum accusabat; verum etiam cuique licebat, eum, qui ante patres erat constitutus, ex caritate admonere et redarguere. Hoc iudicium subibant ipsi etiam superiores. Quæ hic vero animadvertentur, a perfecta Ordinis disciplina defectiones per graviores collegii patres, qui apud nos Discreti vocantur, referebantur in librum ad id comparatum; cuius rei plura exstant apud nostros monumenta. De Alexandro nihil in his notatum invenimus, præter ardentem nimium discendi cupiditatem; quæ tanta fuit, ut una interdum manu tintinnabulum pulsaret, altera librum teneret, quem attentè legebat. Nihil propterea difficilius in suscepto vitæ cursu se expertum esse ingenue testabatur, quam non posse pro libito litteris operam dare. Hanc tamen cupiditatem in sui victoria ita cohibuit, ut ne litterulam quidem vel legeret, vel scri-

beret, nisi ex præscripto vel facultate moderatoris sui, ac postea fateretur, nihil se libentius facere, quam omnem voluntatem suam infringere.

e De S. Carolo Borromæo (*teste sæpe laudato hujus Vitæ editore*) ita Carolus a Basilica Petri in ejus Vita, Ingolstadii impressa an. MDCXCI, lib. II, pag. 68 refert: Præterita omnia peccata sua a primis annis recognita, quod jam diu cupiebat, confessus est Alexandro Saulio, S. Barnabæ Mediolani Præposito, postea episcopo Ticinensi, cujus consiliis et doctrina uti plurimum solitus fuit, donec eum ad episcopatum Aleriensem a Pio V vocatum tam libenter ob Ecclesiæ fructum, quam ægre ob suum et S. Pauli Congregationis usum dimitteret. Addit Glussianus, (*inquit Beati nostri editor*) in ejusdem S. Caroli Vita lib. II sub initio cap. XVI, S. Cardinalem singulari exemplo nihil hæsitantem dicere auditum fuisse: tum ferme (ab illa nimirum totius anteactæ vitæ expiatione, Alexandri peracta ministerio) spiritualis vitæ curriculum inire cœpisse, quidquid hactenus egisset, habere pro nihilo.

f *Ex sæpius citata B. Alexandri Vita Italica Onuphrius Branda, Vitæ hujus editor, hæc subjicit*: Alexandri opera et prudentia usus est idem S. Antistes in pertractandis de summi Pontificis mandato gravissimis negotiis cum magnis principibus. Tam demum amanti liberalique erat in nostros animo præsul sanctissimus, ut eos Romæ presbyteros Cardinalis Borromæi passim vocarent, ipsum vero Ordinis nostri parentem et auctorem haberent permulti: cum alioqui annis jam triginta, antequam ille Mediolanum archiepiscopus veniret, hic fundamenta jecisset Congregatio nostra ad morum disciplinam, et pietatem in hac sanctis operibus ac frequenti sacrorum Mysteriorum usu instaurandam. Quod opus feliciter cœptum ad eam perfectionem divinitus provexit S. Carolus. Ex hac, *inquit editor*, Gabutii narratione et error patet et forte erroris causa, quo uni ex ingentibus tabulis, S. Caroli præclara gesta elegantissime repræsentantibus ac templi maximi intercolumnia in ejus solemnibus Mediolani ornantibus, subscriptum legitur: S. Carolum Mediolanum introducere Barnabas. Id enim abest quidem longe a veritate, ut constat ex dictis; sed ex singulari forte S. Antistitis amore, maximisque erga Ordinem nostrum promeritis, fidem primum apud aliquos invenit, tum etiam litteris mandatum est.

g *His in Latina Beati Vita enarratis, Onuphrius Branda sequentia ex Italica ejusdem Vita subjungit*: In cultu divino promovendo erat maxime sollicitus. Curavit diligentissime, ut nostri statis horis psallerent in domo Dei voce non minus gravi, quam moderata et æquabili, qua possent distincte a populo sacra verba exaudiri non sine intimo pietatis sensu, bene vero sine molestia ac tædio, quod fere parit immodica cantilenæ productio et compressa nimium pronuntiatio. Quod postea, ut perpetuo servaretur, constitutum fuit ex antiquo Ecclesiæ instituto, Orientalis nimirum, ut tradit Augustinus de Athanasio loquens lib. X Confess. XXXIII, et Latine, ut auctor est S. Isidorus lib. I de Offic. Eccles. cap. V. In templorum rerumque sacrarum nitore et elegantia fuit accuratissimus: cavique, ne quidquam, quod sacrario attributum esset ac donatum, in alios

A. GALUO.

alios impenderetur usus, quam in sacras supellectiles templique ornamenta.... Regularis disciplina propugnator acerrimus ne paululum quidem ejus umquam relaxavit, licet a viris amplissimis rogaretur, nihil veritus repulsam dare; (summa tamen semper cum dexteritate et gratia) cuicumque id postulanti, quod officeret institutorum rationi. Comiter etiam blandeque id impetravit a sacerdotibus nonnullis, vota jam quidem professis, at non satis matura adhuc aetate, ut sponte ad tempus aliquod juri cederent suffragiorum: idque ne in Ordinis moderatione ad consilium adhiberentur, qui nondum per aetatem essent idonei.

h In *Beati Vita Italica Gabudius hæc addit*: Tenax ipse communis vitæ nihil umquam in victu ac vestitu admisit, quod esset singulare. Abhorrebat ab omnibus vitæ commodis, corporisque sui indulgentia. Rarius, quam posset, domos alienas etiam consanguineorum adibat. Hæc, ut ceteri quoque præstarent, diligenter curabat. In id autem summa incumberebat vigilantia, ut omnes assidue in religiosa et utili aliqua exercitatione essent occupati. Sacra studia magni faciebat, legesque ipse opportunas de eorum ratione constituit. Quantum vero quisque tum in his, tum in religiose perfectionis cursu proficeret, rationem ipse a singulis reposcebat.

i *Ex Italico Beati nostri Vitæ exemplari sequentia sunt deprompta*: Peculiarem dabat operam, ut adolescentes nostri probe essent sancteque instituti; ut semper alacres lætique Deo famularentur. Eorum valetudini invigilabat atente, ac, ne quid umquam, quod fieri posset, eorum corpori vel animæ deesset, summa caritate providebat. Quin pulchrum fuit et ad videndum jucundum, Alexandrum ea præditum dignitate, illorum adolescentum aetati identidem morem gerere, atque, ut illis liberio rem ad se aditum aperiret eosque suavius alliceret ad virtutem, eorum sese lusibus immiscere animique remissionibus, quibus aetas illa non minus honeste, quam utiliter, a religiosis etiam moderatoribus refici et recreari solet: ut vere potuerit Alexander illud Apostoli sui usurpare: Facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos....; quoniam carissimi nobis facti estis. I. Thess. II. VII.

CAPUT III.

Alericæ episcopus creatur: in hac dicecesi ecclesiasticam disciplinam et Christianam religionem restituit.

Oblatum a Pio V summo Pontifice Alericensem episcopatum

*Q*uare Pius V a, Pontifex sanctissimus et in hominum meritis aestimandis acerrimi iudicii, etsi ejus operam ad lucrandas Christo animas et in hac parvula Congregatione bene moderanda perutilem esse non ignorabat; tamen honori divino magis consultum fore putavit, si lectus episcopus ad Alericensem ecclesiam in Corsicam b, tamquam ad incultam Domini

vineam diligenter excolendam, mitteretur. Fuit D quondam Aleria ejus insulæ oppidum insigne nobilisque Romanorum colonia, nunc vero temporis injuria desolatum, cujus vix exstant ruinae, titulumque tenet episcopatus, sub se alia multa oppida et pagos habentis, ita ut non minus locorum asperitate, quam diocesis amplitudine primarium inter alios ejus insulæ episcopatus locum tenere perhibeatur. Protenditur enim in longitudinem fere centum millia passuum, in latitudinem vero quinquaginta. Quemadmodum igitur olim a Magno Basilio Gregorius c ille, cognomento Theologus, Sasinæ exiguæ ignobilisque in Cappadocia oppidi, sic Alexander noster a summo Pontifice parvæ quidem et lapsæ civitatis, sed amplæ et nobilis diocesis et ecclesiæ presul invitus designatur.

18 Quod simul atque ille cognovit, ad Pontificem litteras dedit, quibus ea, qua decebat, submissione ac libertate onus, ut ipse cum eodem Gregorio dicere solebat, angelicis humeris formidandum ac viribus suis impar, subire recusabat: malle namque se tuto religiose humilitatis in portu continere, quam salutem suam periculosam episcopalis vitæ fluctibus exponere: non deesse alios huic oneri sustinendo longe aptiores atque meliores; se quicquid posset in congregationis suæ beneficium, in qua mori cuperet, libentius, donec viveret, impensurum: interim aliorum salutem procurandæ non defuturum: alioqui paratum esse, quando opus foret, nullis laboribus parcendo, pro Sede Apostolica, sanctaque Dei ecclesiæ vitam et sanguinem profundere. Sed quo magis ille reniti, eo constantior in sua sententia Pontifex persistere videbatur. Quare quominus jubenti Pio, ac S. Carolo suadenti obtemperaret, effugere minime potuit, præsertim quod id ad majorem Dei gloriam, ecclesiæque suæ utilitatem pertinere dicebant d.

19 Itaque ne propter loci difficultates, vel ob alia incommoda in eo pascendo Dominico grege pastorales labores detrectasse videretur, licet invitus, manus dedit. Fuit autem hæc electio tam patribus nostris quam ipsi electo minime grata, sed acerba potius, plenaque mororis: tum quia vir congregationi utilissimus eo tempore, quo ejus opera maxime indigebat, subtraheretur; tum vero multo magis, quod id conservando religiose humilitatis instituto repugnare, et ambitioni quasi aditus ad dignitates aperire verebantur. Nihil namque magis primi illi hujus congregationis auctores, eorumque deinceps successores ex professo curarunt, quam ut minime ad honores, et dignitates aspirantes, in sua humilitatis professione sese continerent, et in qua primum vocati essent, vocatione Domini no deservirent. Sed, ut fit, summis Pontificibus, aliter interdum ad honorem Dei Ecclesiæque suæ sanctæ utilitatem expedire judicantibus atque adeo jubentibus, non acquiescere nefas videtur. Nam ut ambire periculosum ac turpe, ita divinæ voluntati, in Christi vicario se proponenti, resistere minime tutum aut æquum est. Inter hæc non defuit, qui Pio suggereret, ut super ipsius episcopatus fructus, qui erant circiter duo aureorum millia, annum pensionem imponeret. Quam Pontifex suggestionem repellens: « Id, inquit, nobis nullo modo placet. » Scimus enim episcopatum viro probe ac digno collatum

recusat, ut hanc ecclesiam tandem, Pio V jubente et S. Carolo suadente,

interim diete Congregationis patribus plurimum dolentibus, regendam suscipi,

A "collatum esse, qui illum recte administrabit. Pontificis opinionem, ut patebit, comprobavit eventus.

et ad illam anno 1870, postquam a S. Carolo fuisset consecratus, proficiscitur.

20 Alexander igitur quarto Idus Martii, die festo S. Gregorii Papæ ipso anno MDLXX in ecclesia Metropolitana Mediolani a S. Carolo rite consecratur, ac paulo post ad ecclesiam suam proficiscitur: secumque perduxit tres congregationis sacerdotes, quorum societate regularem disciplinam, quoquo modo posset, retineret et eorum opera, quod illi præscripserat Pius, ad procurandam animarum salutem, ecclesiamque illam bene moderandam uteretur. Quibus alii deinceps bini, vel terni præbyteri, et clerici ex nostris pro tempore passim succedere; qui magnis laboribus haud mediocres ad animarum salutem ibi pietatis fructus protulere. In Corsicam properantem de obitu Dominici parentis sui, quem Tinici senio, morboque languentem reliquerat, lugubris nunciis est subsecutus. Quem ille casum æquo tulit animo, divina fretus clementia, quæ illum ex humana vitæ miseriis ad æternæ felicitatis gaudia transtulisset: nihilque inde retardatus, parentis carissimi obitum non tam lacrymis, quam piis apud Deum suffragiis prosequendum putavit: iterque suum tenens, in Corsicam pervenit, ubi ab illis diocesis suæ populis citra magnifici apparatus pompam reverenter exceptus, ad gregem suum bene curandum bonus pastor cogitationes omnes et studia contulit.

In hac diocesi ad Christianam religionem populam,

21 Squalabat eo tempore illa diocesis, tamquam inculta sylva, variis et morum corruptelis, et ignorantie tenebris obfusata; idque propter diuturna bella, et pastorum non residentium incuriam. Neglecta, et collapsa ecclesiastica disciplina, magna rerum ad salutem necessariorum tam in clero, quam in populis ignorantia. Sed sicut populus, sic et sacerdos. Nulla Christianæ doctrinæ catechesis; magna fames verbi Dei, morumque barbaries, euangelii prædicatorum diuturnum perniciosumque silentium; sacerdotibus, tamquam canibus mutis, præ imperitia seu tempore in vitia proclamare negligentibus. Dies festi, stata jejunia, Sacramentorum usus ac ritus, divini cultus studia passim neglecta: Ecclesiæ squalida et inculta nidorem potius olebant, quam nitorem: pauci admodum, qui articulos Fidei, Dei præcepta, et alia ad salutem scitu necessaria rite tenerent. Conjugia illegitime inita, ac per incæstas nuptias propagatæ familiæ. Vigeabant simultates, odia intestina, et inimicitia; maleficia passim, cædesque patrabantur. Denique illud sapientis inibi completum esse videbatur: "Cum prophetia" (hoc est, verbi Dei prædicatione) "defecerit, dissipabitur populus." Prov. xxx. xviii. Nam ubi sacerdotes suo non funguntur officio, religio deficit, pietas populi corrumpitur, christianique mores facile prolabantur: et dormiente, seu absente pastore, lupus rapit oves, gregemque dispergit.

sacerdotesque ad ecclesiasticam disciplinam,

22 Nulla in tota diocesi sacerdotum collegia, nulla cathedralis ecclesia, episcopales aedes nullæ. Sed Alexander sive in diocesi, sive extra, precario vel conducto uti cogebatur hospitio, donec ipse ære suo honesta sibi ac successoribus suis domicilia, ut dicemus, extruxit. Hæc et alia plura incommoda nostrum exceperunt antistitem, quæ tolerabiliora fuissent, si sacros ministros,

quorum opera in pastoralis munere, ut oportebat, uteretur, habere licuisset. Sed messis quidem multa, operarii autem pauci; et ii quidem minus omnino, quam par erat, ad tantum opus idonei. Vereque dici poterat illud Prophetæ: "Parvuli petierunt panem, (verbi Dei)" et "non erat, qui frangeret eis." Thren. iv. iv. Itaque præclara magnæ patientiæ, eximie fortitudinis, et apostolicæ caritatis argumenta Alexandro non deerant. Sed nullis ille deterritis difficultatibus, divino fretus auxilio, manum suam misit ad fortia; et nullis laboribus parcens aut vigiliis, ad hanc perpurgandam et excolendam sylvam vires omnes intendit. Idque tum ope divina, qua potissimum nitebatur, et quam assiduis precibus quotidianisque sacrificiis suppliciter implorabat, tum laboribus et exemplis, strenue præstare aggressus est.

23 Ac primum quidem sapientis secutus consilium, animarum pastores admonentis, Prov. xxvii. xxiii, ut diligenter agnoscant vultum pecoris sui, gregesque suos considerent, universam diocesim peragrarare cepit, per jugum montium, per vicos et castella longum iter cum sudore pedibus sæpe conficiens, per loca aspera et jumentis inaccessa, ubi quandoque accidit, ut sub dio pernoctaret, dum obrepente nocte per tenebras ad hospitia pervenire non posset. Ubi vero pagum esset ingressus, interim omnia corporis cura, ad ecclesiam primum, exemplo Salvatoris, pergere, ibique, si tempus ferret, convocato populo concionem habere, sacras confessiones audire, oblatoque divino sacrificio, quos a peccatis absolutos, paratosque vidisset, sacrosancta communione reficere: mox ipso, vel altero die sacrum chrisma administrare, et ea, quæ opereretur, in ecclesiis ordinare; divinum cultum, ecclesiasticamque disciplinam lapsam restituere, christianæ doctrinæ scholas instituere, sacerdotum populique mores emendare. In quo secum, ne quemquam aggravaret, quam paucissimos posset ministros perducebat: ac primo tantum die oblatum caritatis officium, quod magna frugalitate conditum volebat esse, a præbyteris accipiebat. Sed si diutius immorari contigisset, id suis faciebat impensis. Et quemadmodum ipse in itinere, in visitatione, et ubique in victu, et necessario rerum usu parvus erat, in paucisque et quibuscumque rebus appositus contentus, ita suos domesticos, et ministros tales esse cupiebat: eosque ad ejusmodi fugalitatem hortabatur.

quam prorsus neglexerant,

E

F

24 Atque hæc quidem visitandi ratio illi solemnis fuit in omni loco, ac tempore, dum diocesim peragrararet; quam per partem fere omnem quotannis obire consueverat. Neque vero solum ipse in hanc visitandi curam incumberebat; sed identidem regulares sacerdotes ex nostris, vel ex Eremitano Franciscanove Cappuccinorum Ordine selectos viros in varias diocesis partes dimittebat: quibus ipse viaticum, impensasque omnes præbens, (nolebat enim tenues provinciæ clericos onerare) visitandi rationem et documenta suggerebat. Ceterum christianæ doctrinæ scholas per vicos et oppida plures instituit, et optimis legibus ac moribus instruxit. Easdem ipsemet frequentare, catholicæ Fidei rudimenta docere, sacris munusculis et pecuniis ad hæc omnes allicere, sermonibus et exemplis excitare non desinebat, factus omnia omnibus, ut omnes lucrifaceret.

singularem cura indefesso labore

25 Inter

A. GABUTIO.

25 Inter alias autem, quas, ut primum ad episcopale ministerium accessit, diligenter exercere curas instituit, eam præcipue fuisse constat, in qua ad ecclesiasticam disciplinam sancte restituendam sacerdotumque vitam et mores componendos pastoralis in primis elucet industria. Intelligebat enim morum corruptelam et Christiani populi cæcitatem, ac ruinam ex sacerdotum hominum negligentia et ignorantia, et pravis exemplis potissimum pendere. Itaque diocesanam synodum quamprimum habuit, et convocatos sacerdotes graviter admonuit muneris eorum; et, quidquid ad divinum cultum ad que Christianos mores restituendos pertineret, diligenter constituit; idque per annos singulos diligenter præstitit. Quo tempore, ut alias sæpe, inopes sacerdotes ad synodum convenientes, vel aliis de causis ad se adeuntes, benigne excipiebat hospitio et non minus optimis monitis et exemplis, quam necessariis vitæ subsidiis instructos dimittebat. Et quandoque, ut illis commodaret, lectuli sui stratum sibi subtraxit. Ceterum domus ejus universis, præsertim pauperibus, patebat hospitio, omnesque, prout poterat, magno caritatis ardore complectebatur; quippe qui didicisset ab apostolo, magistro suo, episcopum hospitalem esse oportere. Sed sacerdotes in primis aliosque sacris initiatos plurimum diligebat, honorabat et omni caritatis officio fovebat, et ab aliis reverendos curabat: eosque sæpius admonebat, ut ea morum sanctitate et vitæ integritate ac doctrina, quæ Dei sacerdotes commendat, cunctis ad exemplum spectabiles sese exhiberent, et officium quisque suum diligenter præstaret.

ANNOTATA.

a De sanctissimo hoc summo Pontifice in Opere nostro ad 5 Maii actum est.

b Magna Italiae in mari Mediterraneo insula, quæ hodie Francorum regi paret.

c Hujus sancti Sasimorum Antistitis Acta in Opere nostro ad 9 Maii sunt edita.

d In Beati nostri sæpe citata Italica Vita sequentia reperiuntur: Nihil intentatum neque Alexander, neque patres reliquerant, ut id impedirent. Primum enim S. Carolus enixe precati sunt, ut operam suam interponeret apud summum Pontificem, illumque conaretur a sententia deducere. Is ut precibus eorum, suæque simul diocesis causæ faveret, litteras dedit III Idus Januar. MDLXX ad Ormanetum Præsulum spectatissimum, ac tum Romæ ejusdem S. Caroli procuratorem, quo etiam antea Mediolani erat usus vicario generali. Earum summa (non enim vacat integras referre, uti leguntur apud Gabutium) hæc est: Gravissimum animi dolorem significat in primis, quem Alexander, et patres simul ceperant ex illa prorsus inopinata electione, his potissimum de causis, quæ in hoc capite indicantur. Tum addit S. Cardinalis, quam sibi pariter gravis esset Alexandri discessio, totique civitati incommoda, cui erat ille ad pietatem et morum disciplinam magno incitamento, et sacris lectionibus habendis, et confessionibus excipiendis, et aliis privatis officiis, et prudenti consilio, quo ego etiam (inquit) uti fere soleo. Hæc omnia ut Pontifici representet, mandat Ormaneto, atque ostendat, quam gratum sibi et electo, et patribus faceret Pius, si Alexandrum

suæ relinqueret congregationi. Quod si nihilominus suo in proposito persisteret, paratum esse Alexandrum ad eam crucem subeundam, quam offerret, imponeretque obedientia; nolle autem se impedire, quominus bonis hinc certo consecuturis ea Insula gauderet, quam et ipse putabat tali viro summopere indigere, qui posset gravissimis ejus necessitatibus prospicere. Interim patres Deum obsecrabant assidue, ut, quod magis expediret, Pontificis inderet menti: nec omisere de hac ipsa re scribere ad cardinalem S. Georgii Jo. Antonium Serbellonem, tum Ordinis nostri patronum. Sed cum reddita fuit cardinali epistola, actum jam erat. Pius siquidem divino Spiritu afflatus, quin per alios de Alexandri vita et moribus inquireret, expectaretque juridica testimonia, in cardinalium conventu Alexandrum Aleriæ episcopum, ceteris electionem comprobantibus, palam renunciaret. Quare licet Serbellonus ex patrum nostrorum Sententia, ex Institutu rationibus, ex electi difficultatibus suadere conaretur sanctissimo Pontifici, ut consilium mutaret; ille tamen in proposito hæbat semper magis, ac lætabatur, in invitum contulisse id muneris, in eumque, cujus operam tanto usui fuisse intelligebat et nostræ congregationi, et Mediolanensi ecclesiæ: hinc enim certo sperabat, salutarem æque futurum ei diocesi, cujus ipsi curam demandabat.

CAPUT IV.

Clericorum seminarium condit: summa integritate ecclesiam suam regit: a Gregorio XV ad sedem Ticinensem promovetur.

Sed cum optime intelligeret, bonos sacerdotes ex bonis clericis fieri, et quales mores a puero homines imbiberint, eos fere in omni vita retinere, magnique referre in ecclesia Dei bonam adolescentium, qui se divino ministerio dederunt, educationem curare; eorum collegium ex decreto Tridentini concilii a, cum primum potuit, erexit, in quo, tamquam in perpetuo sacerdotum ministrorum seminarium, saltem viginti quinque, et item plures, si vires suppetere, bonæ indolis clerici optimis artibus, et ecclesiasticis disciplinis erudirentur. Quod quidem collegium in domibus ære suo coemptis instituit, et annuis redditibus trecentorum aureorum de Mensa b episcopali in perpetuum instruxit, præter stipendium, quod per annos singulos magistro ipso, clericis edocenti, conferebat. Sed eos ipse paternæ caritate complectens non modo per alios, verum etiam per se optimis disciplinis, et christianis moribus institui curabat, et quotidie ad se convocatos sacris institutis, et doctrinis erudiebat. Quos vero seu clericos, seu sacerdotes ipsum collegium capere non posset, eos sæpe apud se diuturno hospitio benigne acceptos, singulari pietate ac patientia sustentans, necessariis disciplinis instruebat, donec ad sacra ministeria rite exercenda apti redderentur.

In seminario proprio ære constructo, clericos erudientes curat, atque

A 27 Ad hæc autem salutaria rerum bene ordinandarum remedia alia etiam adjunxit, quæ non solum assiduo verbi Dei prædicandi labore, sed etiam accurato, et apto ad rudium clericorum eruditionem, scribendi, docendique studio plurimum contulerunt. Nam ubicumque per dioceses reperiretur, cunctis festis præsertim, aliisque diebus, sæpeque bis in die concionem ad populum habere consueverat c. Et quæ viva voce cunctos docere non poterat, curavit, ut ea scriptis a se tradita ac typis impressa commodius discere, meditari, et ad usum inducere nemo non posset. Itaque successivis horis varia opuscula christianæ pietatis, ac sacræ eruditionis plena conscripsit, quibus ea, quæ tam populo, quam sacerdotibus, et clericis cognita necessaria sunt ad salutem, facili quadam, ac plana methodo continentur. Idque præter pastorales litteras Apostolico spiritu scriptas, quas ad ecclesiæ suæ clerum, populumque excitandum, et ad pietatem erudiendum, initio, ac deinceps passim promulgavit. Inter alia vero monumenta, Italica lingua ab ipso edita, in primis exstant, quas breves institutiones inscripsit, semel, et iterum auctas; et item synodali Constitutionum volumen; denique doctrina Catechismi Romani, in dialogo ad simpliciorum facilioremque rationem redacta. Hos autem libros editos clericis, et aliis pie largiebatur ipse, et ad fructum ex iis capiendum omnes hortabatur. Quæ omnia se litteris mandasse dicebat, non ut novos ederet libros, aut actum agens, quæ ceteri auctores copiose tradidissent, ea ipse repeteret: sed ut, quæ fuse, et perite in eo genere graviorum doctorum opusculis, præsertim sacri concilii Tridentini decretis, Romano catechismo, et S. Thomæ doctrina continentur, ea brevi, et facili quadam docendi ratione, ac via, rudium præcipue sacerdotum in gratiam, ediscenda proponeret. Ex quo quidem labore, quem sperabat, ad animarum sibi creditarum salutem, haud mediocrem pietatis fructum illi perceperunt.

B 28 Ceterum singularis ejus integritas, cum aliis multis in rebus, tum præcipue in conferendis sacris ordinibus, ac beneficiis, et in administrando jure, atque suum cuique tribuendo in primis enituit. Neminem enim vel ad sacros ordines, vel ad ecclesiastica beneficia, præsertim ad curam animarum admittebat, nisi qui prius diligenter examinati ceteris virtute, et scientia præstarent, et de quorum vitæ probitate exstarent testimonia, in eoque ab omni genere munerum, sive a manu, sive a lingua, sive aliter offerrentur, diligentissime cavebat. Juris porro, et æquitatis vindex erat integerrimus: dabatque operam, ut jus suum quisque retineret, et ut administrati sui ne quidpiam inique gererent, neque aliis injuriam, aut damnum inferri paterentur, aut apud illos locum haberet personarum acceptio. Vicarium suum graviter increpavit *, quod permetteret cubicularium suum ab iis pecuniam accipere, quos ad audientiam *d* admitteret, nihil dantibus repulsis: et eorum multis rem scientibus testatus, id sibi valde displicere, jussit, ne vicarius id amplius pateretur, neque ab aliis officii sui mercedem, aut sportulas acciperet. Suum enim esse cum remunerare, quippe qui justum decentorum aureorum stipendium ei constituisset. Neque vero curiæ suæ cancellarii munus ven-

dere, ut solebant alii, umquam voluit; non ignarus illud scite dictum quondam fuisse: Qui emit, necesse esse ut vendat.

29 Multas, si quas ipse, vel ejus vicarius faceret, omnes vel ecclesiis, vel piis operibus applicabat. Quamvis eas raro faceret pro singulari sua clementia: qua fiebat, ut non pauci ea commoti ad meliorem frugem converterentur. In profanis autem controversiis, et in omni transigendo negotio, ubi ageretur de honore divino, neminem verebatur, sed cuivis in faciem resistebat: ubi vero de sibi illatis injuriis res esset, nihil movebatur: sed potius alienis condolens miseris, pro suis æmulis, vel offensoribus Deum rogabat e.

30 Cum republica Genuensi, cui subjecta Corsica *f* est, nullam umquam habuit de jurisdictione controversiam, quin etiam Genuenses tantum illi deferebant, ut iudices, ceteroque Corsicæ præfectos sine ejus consilio nihil gravius decernere constituerint. Ceterum in ecclesiastica dignitate, libertateque tuenda, ac sacra jurisdictione retinenda, ut minime segnis, aut connivens, ita neque pertinax, aut litigtiosus, summive juris exactor fuit: sed pia quadam æquabilitate, et ecclesiastica clementia, ac benignitate ita se cum Reip. Magistratibus, Insulæque præfectis gerebat, ut citra controversiam ecclesia jus suum cum dignitate retineret: et illi sacra potestati, quam deceret, obedientiam, et honorem sponte deferrent.

31 Itaque Genuenses cives præstantem hominis virtutem, et optimam ejus sacra jura administrandi rationem admirantes, singularique benevolentia complexi, ipsum ad Genuensem regendum archiepiscopatum transferri sæpe tentaverunt. Sed ille veluti alter S. Bernardus *g* ad eandem ecclesiam olim electus, semper omnibus officiis, ne id fieret, obstitit; ratus, ut aiebat, non humanis studiis, sed divino consilio, per summum Pontificem, Dei vices agentem, declarato, ecclesiarum administrationes conferendas esse. Præterea nolle se ad eam ecclesiam promoveri, ubi profana quædam negotia seu tolerare, seu tollere ipse non posset.

32 Quin etiam cum anno sacro MDLXXV Romam ad Gregorium XIII *h*, qui eum summopere diligebat, profectus, cum illo multa de ecclesiæ suæ statu, deque sacrorum ministrorum, et adjutorum sibi supplendo numero contulisset, amicorum in urbe rogatu adduci numquam potuit, ut a Pontifice se ad aliam meliorem, ac commodiorem ecclesiam traduci, quod facile obtinisset, postularet. Dicebat enim, id consilii divinæ providentiæ relinquendum esse, nolleque se ecclesiam illam, primam sponsam suam, quam sibi divino nutu sanctissimus ille Pontifex Pius V motu proprio commisisset, licet incommodam, ac laboriosam, sua sponte deserere, ut ad commodiorem, ditioresque transiret; nisi id Deo placere per liberum Pontificis arbitrium constaret *i*.

33 Idcirco in Corsicam quamprimum reversus (quamminimè enim posset Romæ commorabatur) ad ecclesiam suam summa diligentia, labore, et industria regendam incubuit; donec, ut dicemus, ad Ticinensem ecclesiam translatus est. Interea vero commissum sibi Christi gregem, ut antea, et præclaris sanctitatis exemplis, et assidua verbi Dei prædicatione, et elemosynarum largitate, et optimis instituti-

A. Gabutio.

Jus administrat;

Genuenses, quibus semper curus fuit,

ipsum ad archiepiscopatum Genuensem regendum frustra invitant.

Romæ anno sacro 1575 ab amicis, ut commodiorem a Pontifice se dem peteret, sollicitatus,

in Corsicam fugit.

A. GADUO.

tis bonus pastor erexit, et instituit, atque in salutis æternæ viam deduxit. In quo incredibile est, quos labores, sudoresque, et quas vigilias, quas ærumnas, et incommoda per annos unum et viginti in ea Insula, quasi in exsilio relegatus pro Christi gloria, animarumque salute pertulerit; præsertim affecta et ægra valetudine, et imbecilla corporis constitutione: qua fiebat, ut sæpe ex pituitæ copia, febribusque laboraret. Sed reliqua ab eo in Corsica gesta cum iis, quæ Ticini pariter gessit, quoniam ad eadem rerum, ac virtutum genera pertinent, ne bis eadem repetantur, infra suo loco simul explicabimus *k*.

k
Anno 1594 ab Aleriensi ecclesia, populo lacrymante, ad sedem Ticinensem

34 Quod igitur ipse pro sua modestia postulare numquam voluit, id pro meritis ejus postea Gregorius XIV. Romanus Pontifex, qui hominis virtutes, et merita non ignorabat, summis viris, bonisque approbantibus, præstare sua sponte statuit; eumque ad regendam Ticinensem ecclesiam revocavit anno MDXC. VI Idus Maii. Fuit hæc singulari benignissimi Pontificis beneficio facta translatio, Alexandro non

B incommoda; immo senescenti homini apta prorsus, et opportuna, atque ut Ticinensibus universis, Insubribusque *m* populis longe gratissima, ita non solum Aleriensi ecclesie, sed omnibus etiam Corsicæ episcopis, et plebibus, quibus magnum Christianæ disciplinæ lumen, atque præsidium subducebatur, acerba valde plenaque doloris. Lugebant Corsi optimi præsulis, amantissimique parentis jacturam, et absentiam; ac tamquam oves amisso pastore balantes, ne Christianum gregem jam bene dispositum lupi dispergerent, verentes conquirebantur. Dolebat et ipse pastor carissimos sibi filios, quos in Christo genuerat, et tot, tantisque laboribus ad pietatem informaverat, quasi oves errantes deserere. Ticinenses vero se præstantissimum sacrorum antistitem, et quem vehementer optabant, utpote jam diu sibi cognitum, et probatum spiritualis vitæ ducem, nactos esse gratulabantur, maximasque Deo, ejusque vicario Romano Pontifici inde gratias agebant, sperantes fore id, quod eos non fefellerit, ut ejus studio, et opera ecclesiastica disciplina, christianaque res in ea ecclesia, ac civitate optime constitueretur.

C
a Gregorio XIV Papa transfertur, et a Ticinensibus summis honoribus exceptus, mortem suam prædicat.

35 Successit Alexander Hippolyto Rubeo episcopo, cardinali tituli S. Blasii nostri de annulo Romæ, ubi ipso anno MDXC. sepultus est; qui Ticinensem ecclesiam per annos fere triginta magna cum laude administravit. Ceterum quemadmodum urbs Ticinensis inter præcipuas Insubriæ civitates, et originis antiquitate, et nobilitate civium, et situs amœnitate, et libertate rerum, et publica scientiarum academia, et (quod caput est) Catholicæ Religionis cultu celebris in primis, et insignis habetur; ita illius ecclesie episcopus, Sedis Apostolicæ beneficio, sacri Pallii gaudet honore, Romano Pontifici immediate subjectus. Ad hanc igitur regendam ecclesiam Alexander venit ipso anno XII Kal. Novembris, vacante Romana Sede ex ejusdem Pontificis obitu: summisque honoribus a Ticinensibus exceptus, omnium animos magno quidem, sed brevi gaudio complevit, post annum, ut dicemus, obiturus. Quos ipse honores civium humanitate, et munificentia delatos sustinens, humanarumque rerum fragilitatem, et mortalitatis suæ vicem considerans, dum solemnî pompa urbem iniret, obortis la-

crimis, quasi futura præsigiens: Hæc, inquit, D gaudia post annum in luctum convertentur. Prædictionem, ut mox dicetur, probavit eventus. Nam anno vix evoluto, ob ejus decessum extrema gaudii luctus occupavit.

36 Hujus igitur ecclesie, amplæque diocesis administratione suscepta, ad eam verbo et opere pie instituendam diligenter incubuit. Clericorum disciplinam ex parte lapsam restituit, operamque dedit, ut omnes pie, casteque viverent; beneficiarii residerent; divina officia, qua decet, pietate recitarent: qui vero curam animarum gererent, eam, qua par esset, sollicitudine, et caritate præstarent. Ecclesiarum decorem, et ornatum augendum, et ubi divinus cultus neglectus esset, restituendum curavit; cavitque, ne in templis profanis colloquiis, aut inanibus, sacroque loco indignis actionibus quispiam intenderet; neque pro foribus cathedralis ecclesie merces, aut cibaria venderentur: ecclesiamque ipsam sacris, pretiosisque donariis, et sacerdotalibus indumentis, argenteisque vasis ad divinum cultum instruxit.

In hac diocesi, quæ ad clericos

37 Ibi summo mane nocturnis, pariterque diurnis precibus, præsertim festis diebus, nisi graviter impeditus, una cum canonicis suis primus intererat; sacraque Psalmodiæ devote, et attente operam dabat. Neque ad id impediatur interjecta satis ampla, et aperta platea, qua episcopium *n* ab ecclesia disjungitur. Sacras conciones paternæ caritatis, salutarisque doctrinæ plenas de suggestu sæpius habere, Christianæ doctrinæ scholas visitare, lapsas erigere, erectas fovere, et ad meliora provehere; pauperum curam, de qua infra plura scribemus, summa caritate gerere; edicta præterea, decreta, ac pastorales epistolas, quæ exstant, ad clerum, et sacras Virgines, et ad populum, quibus sacra, et Christiana disciplina optimis documentis restitueretur, ac restituta conservaretur, opportune promulgare non destitit. Varias denique corruptelas, et depravatos mores, qui in eam civitatem, ac dioccesim, ut est humana fragilitas, passim irrepserant, summa vigilantia repressit. Hæc autem et alia curæ pastoralis officia præstans Alexander, præclara cum episcopatum, tum ceterarum quoque virtutum posteris reliquit exempla, de quibus nonnulla se se offerunt, quæ cum alium scribendi ordinem postulent, ut magis im promptu sint, ea particulatim deinceps referre non ab re fore putavimus. Ac primum de ea, quæ ceterarum virtutum fundamentum est, quæque in eo maxime enituit, sublimi humilitate, et mansuetudine augendum videtur.

E
et populum Christianum pertinent, ritè ordinat.

ANNOTATA.

a Vide hujus concilii sessionem 23 de Reformatione cap. 18.

b Hæc vox episcopalis sedis patrimonium, cujus redditibus vitæ necessaria episcopus sibi comparat, significat. Vide Cangii Glossarium.

c Ex summano processu, ad Beati nostri beatificationem a Romana Sede impetrandam instructi, sequentia hujus vitæ editor, quæ citati libri cap. xiv a pag. 48 ad 54 habentur, excerptis: Ad hoc munus prædicandi verbi Dei cum sacra eruditione, usque assiduo, tum Spiritus Sancti afflato, et gratia comparatus incredibile est, quantam ad se frequentiam auditorum pertraheret, quotque in iis pareret fructus æternæ vitæ

A vitæ. Agi prope æstu divino videbatur. Itaque in Deum vultu oculisque sæpe erectum suspiciebant auditores, Quin exclamare identidem solebat, vi percitus ardentissimæ caritatis, nihil sibi jucundius fore, ut eveniret, quam si in suggestu animam efflaret; dum præsentis vitæ suæ jactura vel unius periclitanti animæ subsidio posset esse et salutis. Sed nullum præfarius de ejus vere sacro dicendi genere testimonium adferri potest, quam quod dicit Petrus Antonius Confalonierius Patricius Ticinensis. Is enim Franciscum Panigarolam, episcopum Astensem creatum, in eo gradu dicentem cum audivisset, admiratus ex eodem quæsit, cur adeo immutasset suam pristinam dicendi rationem. Sibi autem sapientissimum antistitem respondisse testatus est, auctore affini ejusdem Confalonierii Alexandro Saulio (qui erat avunculus Hippolytæ Brippie conjugis Petri Antonii) illud perorandi genus didicisse atque ex eo intellexisse, se antea in hoc munere bubulcum egisse, tum conari, ipso magistro, verba facere, uti pastorem deceret. Idem porro sibi in congressu

B de se confirmasse Cardinalem Fredericum Borromæum, hoc pastorali dicendi munere excellentissimum, acceperisse scilicet ab Alexandro, qua ipse utebatur, eloquendi rationem, Confalonierius in eodem judicio pariter declaravit.

d *Hac voce hic exprimitur tempus, quod episcopi et principes subditis audiendis impendunt.*

e *In citato statim Processu summario cap. xxxi, pag. 122 et seq., teste laudato hujus Vitæ editore, sequentia leguntur: Cum ad fontem quemdam cœnasset Alexander, editum in locum et prominentem, unde præsul lapidibus adpeti atque opprimi facile posset, clam ascendit nefarius adolescens, quem ob vitæ licentiam et obduratam suis in criminibus pervicaciam e seminario ejecerat habituque clericali privarat episcopus. Ille præceps animi furore, vindictæque stimulis concitatus, in S. Antistitem sub rupe sedentem saxa demittere adortus est, ingentemque lapidem ita in ipsum libravit, ut directo in caput proruens, gravi impetu altoque casu fregisset Alexandri cervicem, nisi ope divina liberatus esset. Nam lapis leviter naso allabens in pedem sine noxa decidit. In scelestum plures ex Alexandri familia impetum fecere, ac jam circumseptum nunciant in episcopi esse potestate, ejusque nutu in vincula conjiciendum. At ipse nihil tam gravi injuria commotus, imperat, ut illum abire liberum et incolumem sinant: mox, quam ipse ex animo donabat, veniam reo ab insulæ gubernatore suis officiis impetravit.*

f *Hæc insula, de qua supra in Annotatis fuimus locuti, tunc temporis adhuc Reipublicæ Genuensi subjecta erat, hodie vero sub regis Galliæ ditione est.*

g *Hujus Sancti Acta in Opere nostro ad 20 Augusti diem consule.*

h *Hic S. Petri Sedem ad anno 1572 usque ad annum 1585 occupavit.*

i *Ex Italica Beati Vita sequentia Omphrius Branda subjicit: Romæ cum esset hoc anno sacro, feria quarta post Sexagesimam Alexander inter Cardinales et alios Ecclesiæ præsules pontificem comitabatur in supplicatione ad septem urbis basilicas instituta. Ad S. Laurentii extra muros pervenerant, cum forte in*

P. Philippum Nerium, Congregationis, quæ A. Gabutio. Oratorii nuncupatur, auctorem, nunc inter Beatos adscitum et miraculorum gloria præfulgentem, inciderunt, qui cum magna et honestissima hominum frequentia eodem procedebat. Hic cum optaret Philippus, ut quispiam ex Pontificis comitatu ad nobilem illum conventum pietatis ardore vehementius incitandum, brevem aliquem sermonem haberet; Pontifici desiderium suum aperuit suasitque, ut id muneris Alerie episcopo, amico suo atque ad dicendum maxime idoneo, committeret. Lubens ejus verbis acquievit Pontifex, atque Alexandro, ut onus susciperet, mandavit. Pro sua is repugnabat modestia, prætendens se minime paratum esse, nec satis aptum ad illud officium ex tempore subeundum. Sed, cum facere non potuerit, quin urgenti Pontifici obtemperaret, verba ipse fecit pro temporis opportunitate eo spiritu, eaque caritate et dulcedine perfusa, ut divino omnes amore succensos dimiserit, Deumque summis laudibus efferentes ac magna voce prædicantes Alexandri modestiam, eloquentiam, sanctitatem. Nec tum solum, sed quoties Romæ moraretur Alexander, sacra ejus dicendi ratione summopere delectabatur Philippus Nerius. Quare pro veteri consuetudine et familiaritate, qua erat Alexander Philippo, sui et totius Congregationis nostræ amantissimo, conjunctissimus, quamvis esset plurimis negotiis Romæ distentus, ab illo tamen rogatus quinta quaque feria ad ejus Oratorium adibat, ibique ad populum ex Nerii instituto familiarem habebat sermonem, sed tanta animarum caritate tantaque fluentem gratia, ut omnium auditorum animos reficeret pastu verbi Dei suavissimo.

k *Supplendum hic est, inquit hujus Vitæ editor, integrum caput, quod Gabutius in Italicum inserit codicem inscribitque: " De amore et observantia universæ diocesis eroga Alexandrum. " Antequam finem iis imponamus, quæ Alexander egit in Corsica, commemorare par est amorem et reverentiam, qua populus omniset sacer ordo universus pastorem hunc suum amantissimum prosequantur; quantique facerent pastorales ejus labores, unde uberrimos fructus referebant omnes. Nam ut ipse prodesse omnibus conabatur, ejusque omnes F evigilabant curæ in procurando singulorum salute; ita nemo erat, qui non ipsum unice diligeret atque observaret. Pastorem alii vigilantissimum, alii pauperum Patrem, alii Angelum, ad ipsos e caelo delapsum, omnes autem Virum Dei, Hominem sanctum, optimum Christianæ disciplinæ Magistrum appellabant. Sed, quam carum haberent Alexandrum suæ diocesis incolæ, numquam clarius significarunt, quam cum ab aliis vehementius expetebatur. Genuæ proceres jam prope impetraverant a Sixto V., quod olim sub Gregorio XIII. contenderant, nimirum ut Alexandrum ad eorum urbis archiepiscopatum traduceret. Ejus rei fama cum in Corsicam perlata esset, Clerus populusque Alerie vehementer hoc nuncio percussus, ut nihil omitteret, quod sua esset in potestate, supplices litteras ad summum Pontificem communi nomine conscriptas dari curavit, quibus avertere a sententia Sixtum conatur. Harum exemplar ad verbum adducit Gabutius: nobis earum summam perstringere satis erit. Unius Alexandri, quæ denunciabatur, jactura omnia 105 perdita*

A. GABRIO, perdita et profligata sibi fore collacrimantur. Maximum beneficium ad vite solatium atque ad animarum salutem difficillimis temporibus a Deo illi diocesi concessum, ne per ejusdem vicarium ipsis præripiatur, rogant obsecrantque. Commemorant, duos quantosque tulerit labores, quam ingentes fecerit sumptus, quot sacras ædes vel refecerit vel a fundamentis excitaverit, quam sollicitè curaverit, ut ecclesiasticam disciplinam penitus collapsam et religionem ipsam jam prope concidentem sustentaret atque erigeret. Addunt, neminem post hominum memoriam eo sacram administrationem perduxisse, quo Alexander assidua verbi Dei prædicatione, frequenti Sacramentorum usu inducto, crebrisque locorum lustrationibus et exemplis vite sanctissimæ provexerat: sed florere adhuc et adolescere tam uberem proventum sub egregio cultore; ipso autem sublato, direptum iri. Pergunt deinde ad omnia beneficentiæ et liberalitatis genera, quæ pastor optimus, suæ redditus ecclesiæ, magna ex parte in pauperum subsidia et calamitatum sæpe ingruentium levationem erogabat. In maxima annonæ difficultate, qua semel atque iterum tota insula extremum in discrimen vocabatur, unam evigilasse episcopi providentiam, qui nisi ex Continenti subsidia omnis generis advehenda curasset, et multo acerbior fames fuisset et plurimos consumpsisset. Onera ab aliis imposita per ipsum condonata: Curia administratos episcopi stipendio vivere satis honeste, neminem gravare. Infinita demum esse effusissimæ beneficentiæ genera, quibus is vere communis, pauperum Pater sibi omnes obstrinxerat. Post divinam clementiam Alexandro debere se omnia, sibi nihil in terris spei reliquum esse. Concludunt, non tam se dolere vitæ præsentis incommodis, quæ Alexandro erepto sibi videbant impendere omnia, quam animarum et æternæ vitæ discrimen perhorrescere, in quod se adduci sentiebant, nisi Pontifex sanctissimus Pastorem ipsi suum, ut suppliciter orabant, benigne concederet. Sixtus his precibus permotus admiransque Servi sanctitatem et his temporibus raram admodum cleri populique erga suum Episcopum amoris et observantiæ consensionem, noluit tam utili et caro Pastore gregem illum destituere.

C 1 Gregorius XIV a 5 Decembris anni 1590 usque ad 15 Octobris anni 1591 Pontificatum tenuit.

m Insubres, populi Gallia Transpadanæ, quibus ad Septentrionem contermini erant Orobiti, ad Ortum Cenomani, a quibus Addua fluvio, teste Baudrando, divisi fuere: ad Occasum vero Lævi; ad Meridiem denique Ligures, illos ab Insubribus Ticino flumine, hæc vero separante Pado. Accessere postmodum Insubribus Lævi. Sicque eorum urbes fuere Mediolanum, regionis caput et Laus Pompeia, uti Novaria et Ticinum, quæ sub Lævis prius censebatur. Insubria, nunc il Ducato seu lo stato di Milano ab incolis, le duché de Milan a Gallis appellari solet.

n Id est, episcopi domus seu palatium.

CAPUT V.

Ipsius præcipuæ virtutes, humilitas, mansuetudo, in Deum pietas, ac religio.

Hæc igitur virtus, in qua, teste S. Bernardo a, omne ædificium spirituale constructum consistit et crescit, quaque, ut idem adjicit, nulla splendidior gemma, præcipue in ornatu Pontificis, enitet, in Alexandro sic effulsit, ut, quo dignitate celsior ceteris, eo humilitate appareret illustrior et se ipso. Hac fiebat, ut, quemadmodum de Deo altissime ac honorifice de aliis, ita de se humillime sentiret ac loqueretur; et, quicquid esset, aut ageret boni, id omne ad gloriam Dei ubique referret. Hinc ægre, ferebat, si quid audiret, quod ad laudem suam pertineret. Sed ne repetamus ea, quæ de religiosa ejus animi submissione atque modestia supra retulimus, illud ex multis ejus ad præpositum S. Barnabæ datis epistolis satis constat; in quibus, dum esset episcopus, ejus se humilem in Christo filium vel minimum et indignum hujus Congregationis membrum appellabat. Ad nostra porro collegia Romæ, Mediolani Ticinique, tamquam, ut ipse dicere solebat, in amantissimæ parentis gremium et tranquillum religiosæ quietis portum, se se, quoties per episcopales curas liceret, libentissime recipiebat; ut collectis viribus ad pastorales labores vegetior rediret ac firmior. In quo mirum, quanta esset ejus humanitas religiosaque submitio. Tamquam unus ex aliis regularem servare disciplinam, superiores revereri, affabilem atque humilem se se omnibus exhibere, humillima queque ex instituto obire ministeria, omnibus omnia pietatis, mansuetudinis et caritatis exempla præbere. Denique in victu, in cubiculo et in omni corporis cultu nihil extra aliorum ordinem sibi dari patiebatur. Sed factus sibi parvulus in medio fratrum, quanto major erat in conspectu Dei et hominum, tanto magis se submittebat in omnibus.

39 Ceterum regularem vitam in episcopatu ducens, omnia religionis, quam professus erat, instituta, quoad ejus conditio et dignitas ferret, diligenter servavit; et, quam a prima ætate præ se tulerat, modestiam, virginalem pudicitiam ac morum integritatem perpetuo tenuit. Nihil in verbis asperum, nihil incompotum in actu, nihil in jussu videres imperiosum, ac sicut nihil in humilitate vile, ita nihil in moribus sordidum, nihil in gravitate superbum. Sed ita submissionem animi cum gravitate temperabat, ut simul præ dignitate reverendus ac præ humilitate cunctis esset amabilis. Faciles ad eum patebant aditus, omnibusque, quantumlibet abjectis, hominibus benigne præbebat aures. Mandaverat ministris suis a cubiculis, ne quemdam, licet infimi ordinis, excluderent; sed, si quis ad se vereretur accedere, eum ipse humaniter advocabat, et patienter, donec ille vellet, audiebat; neminemque ab se tristem aut male acceptum, quantum in se erat, unquam dimisit. Eximiam ejus

In episcopatu constitutus, curæ humilitatis:

a

B

F

patientia.

A jus in familiares et ministros aliosque patientiam ac mansuetudinem ipsi admirabantur. Ex iis quidam, qui in episcopatu ei perpetuo deservierant, jurejurando confirmarunt, se in eo nullum, umquam excaescentis animi signum animadvertisse: licet ministri, ut fit, aliquando errarent, nihil tamen eum perturbabat. Hanc ipsam patientiam humilitatis sociam, dum ægrota- ret, præcipue demonstrabat: quam admini- stri suspicientes, nihil ab eo querelarum se umquam audivisse, testabantur. Sed sive lan- guorem, sive male conditos cibos, sive mini- strantium incuriam, omnia patienter de manu Domini cum gratiarum actione suscipiebat.

et temperantia
in victu et ami-
ctu exempla
præbet.

40 Ceterum paucis contentus, corporis sui curam negligebat potius, quam ut genio nimis indulgeret. Victus simplex ac temperatus uno vel altero ciborum genere. Vestitus pro dignitate modestus: sericam vestem extra divina officia numquam adhibuit, sed laneis indumentis, ut plurimum nigri coloris, induebatur. Simplex et vulgaris lectulus, non plumeus aut ornatus conopæo, sed ex viliori constratus to- mento. Cubicula non inanibus tabulis, non prosanis picturis aut pretiosis aulæis, sed sacris tantum imaginibus instructa. Nobili viro gentili suo eum cohortanti, ut pulchris tapetibus domus suæ cubicula vellet exornare eosque se ex Hispania curaturum pollicenti respondit, "malle se Christi pauperes, quam parietes, con- vestire." Non enim, inquit, in magno illo "iudicio a nobis requiret Christus, si parietes, sed si pauperes ejus nudos, ipsum represen- tantes, operuerimus." Paucis ille quidem verbis, sed iis semper de rebus salutaribus et seriis, utebatur, nihil fere profersens, quod non vel ad honorem Dei aut ad suam aliorumve sa- lute[m] pertineret. Itaque ubicumque daretur oc- casio, quam ipse sæpe captabat, de vita pie instituenda, de recto Dei cultu, deque aliis rebus ad salutem necessariis disserebat. Otiosa colloquia et inanes, eoque magis perniciosos et indignos sermones coram eo miscere audebat nemo. Denique ingentiam sibi morum gravita- tem cum eximia animi moderatione perpetuo tenens, ubique ab omni rerum humanarum fa- stu atque ambitu alienum se demonstravit.

Cardinalatus
honores recu-
sat, et

C 41 Gregorio XIV summo Pontifice creato, pro veteri sua in eum necessitudine singulari- que benevolentia letatus est vehementer. Erant enim ambo mutuo amore, et parentum amicitia, et propinquorum affinitate et studiorum si- militudine conjunctissimi. Verumtamen ab ipso Pontifice neque divitias, neque honores aut humani quidpiam aliud umquam ambiit aut pe- tiit. Quin etiam obedientiam et officii causa Romam profectus ab eodemque Pontifice hu- maniter acceptus, ei, in Cardinalium nume- rum se velle ipsum legere designati, respondit: se quidem nihil minus optare; sed potius, ut apostolico concessu in religionem suam re- dire sibi liceret. At vero Pontifici Gregorio, si vita sibi suppetiisset, eum in amplissimorum patrum collegium adsciscere, jam erat con- stitutum. Sed, Deo aliter providente, ad eu- randam ecclesiam Ticinensem sibi, ut diximus, commissam, quamprimum Romas demigravit, Cardinalatusque honorem propinquis suis mi- noribus natu reliquit, nempe Antonio Saulio, patrueli suo, jam a Sixto V. delatum, et Al- phonso vicecomiti Mediolanensi, Luciae soro- ris suæ filio, a Clemente VIII. postea collatum,

qui duo Cardinales, præclara Romanæ Ecclesie lumina, prudentia ceterarumque virtutum splendore postmodum claruerunt.

42 Verum Alexander non ad altiores digni- tatum gradus, sed ad pristinam religionis ob- edientiam et ad humilem pro Christo subjec- tionem, veluti alter Gregorius Magnus, anhela- bat. Cum aliquando ad Ticinense collegium nostrum patres d Congregationis visitatores munus suum obituri pervenissent, ad ipsumque episcopum amoris et officii causa et reverendum accessissent, ad quid Ticinum venissent, roga- vit: illisque se collegium illud visitandi gratia advenisse significantibus, humilis Præsul inge- miscens, "Utinam", inquit, "ego quoque ve- stræ subjectus essem visitationi, vestroque me "iudicio corrigeretis." Simile quiddam accidit, cum aliquando nobilis nostri Ordinis juvenis, ut clericus fieret, ad eum missus esset ac roga- tus, quid sibi vellet, se ad exequenda superio- rum jussa venisse respondisset; gemens episco- pus: "O te felicem", inquit, "utinam ego "quoque tali subjectus essem obedientiæ."

A. GARUTO.

ad pristinam
religionis ob-
edientiam anhe-
lat.

d

43 Ceterum cum insigni hac humilitate con- junctus erat singularis quidam animi candor morumque sinceritas, ut in eo nihil cerneret fictum, nihil simulatum. Huc accedebat egre- gia quædam animi magnitudo et eximia in Deum fiducia, qua fiebat, ut, quamvis esset natura pavidus, magnis tamen in periculis et rerum difficultatibus divino fretus auxilio nihil trepidaret. Rem dictu parvam, sed, quæ ad hanc fiduciam indicandam pertinet, silentio non præteribo. Accidit semel, dum esset in Corsi- ca, ut ex nostris, sine quibus ægre vivebat, secum haberet neminem, licet socium per lit- teras sibi dari a patribus postulasset. Qua de re ad Paulum Mariam Homodæum, tunc collegii Mediolanensis præpositum, se, quem ad ejus vota mitteret, sacerdotem in promptu non ha- bere excusantem, Alexander in hæc fere verba respondit: "De summa rei" (de qua nempe diximus) "illud tantum præscribam, omnia me "de manu Domini æquo animo suscipere; et "quando non modo in Corsica, sed etiam in "deteriore loco, sine socio permanere me oportet, Deo Domino confido; eum mihi semper "affuturum; neque umquam deserturum pro "divina sua providentia, qua cuncta sapientissi- "me disponit." Sed paulo post ad eum ex no- stris missi sunt, qui studio et opera eum adju- varent atque illi continenter assisterent e.

E
Divino auxi-
lio fretu:

f

44 In periculis vero, cum alias sæpe, tum præcipue, dum aliquando a Sextio, Papiensis diocesis oppido, Papiam per Ticinum amnem lintre deveheretur, se intrepidum, divina protectione nixus, ostendit. Nam ubi ex profluentis alveo aquæductus Mediolanum ducens deri- vatur, parum abfuit, quin navis aquarum rap- ta divortio impetuque in transversum aggerem illisa, facto naufragio, vectores obrueret. Quo in periculo cunctis perterrefactis, unus Alexan- der constanti animo, cælesti auxilio suppliciter implorato, trepidantes confirmavit: Deo fide- rent, se incolumes integra navi periculum eva- suros. Quod cum illico factum illi vidissent, omnes una cum ipso divinæ clementiæ gratias egerunt, pluresque precibus ejus, ac meritis tam singulare beneficium Deo acceptum retulerunt.

45 Huic autem, solido veræ sanctitatis fun- damento in humilitate posito, eximia ceterarum virtutum inhærebat altitudo, quæ Alexandri animam

e
naufragii rape-
ricula non for-
midat.

A. GABURIO.
Non de singulis
at præcipuis
Beati virtuti-
bus se nunc-
scripturum,
auctor hic in-
dicat.

Quotidie divi-
num Officium
aperto capite
legere, confite-
ri, Misamque
in qua sæpe
mentis excessum
passus, cele-
brare solet;

Hebdomadam
sanctam in je-
junio et oratio-
ne traducit.

animam et virtutem coram Deo ethominibus mirifice decorabant. Quibus de singulis hoc loco scribere, longum esset, sed neque meæ facultatis atque propositi; cum præsertim non laudationem, sed historiam ad exemplum simpliciter texere sit in animo; eaque virtutum, atque hominum iis præstantium sit conditio, ut longe plura, majoraque ornamenta lateant intrinsecus, quam ea sint, quæ foris apparent; ut non immerito de anima sancta Propheta cecinerit: Omnis gloria ejus ab intus PS. XLIV. XV. In Alexandro igitur, ut alia prætereamus, præter illa, quæ diximus, præcipue videntur eminere singularis in Deum pietas, atque devotio, summaque in omnes caritas et in pauperes misericordia. De quibus nonnulla, quæ potiora sunt, deinceps ordine memorabimus.

46 Honoris ergo divini studio ita fervebat, ut ad gloriam Dei longe lateque propagandam, et omnes ad ejus cultum excitandos assidue vigilaret, nullisque laboribus paceret. Divinum officium stans horis quotidie aperto capite atque ut plurimum flexis genibus, singulari devotione et quandoque totum Psalterium, vel Psalmos ad penitentiam pertinentes recitabat. Sacrosantum Missæ sacrificium, nisi valetudine impeditus, diligenti cum sacræ confessionis, tum piarum precum præparatione celebrare numquam intermisit. In quo sæpe mentis excessum in divina raptus patiebatur. Quare volebat, ut sibi ad altare ille tantum sacerdos assisteret, quem ipse suæ consuetudinis conscium diu familiarem habuerat: qui ei celebranti divinaque patienti et ad se reverso, quid in sacra actione sequeretur, indicabat. Hunc autem mentis raptum quandoque etiam inter concionandum patiebatur; præsertim cum de Deo rebusque cælestibus ardentius verba faceret.

47 Sacram Christi Domini Salvatoris nostri Passionem pia meditatione recolebat omni quidem tempore, sed potissimum per eos dies, quibus tanti beneficii memoriam annuo ritu ante Pascha Ecclesia Sancta concelebrat. Quibus diebus severiore se abstinentia macerans, ad panem solum adhibebat pultem ex oryzae farina, sale tantum conditam, omissa refectio vespertina, in orationeque diutius persistebat, in qua coram Sanctissimo Sacramento, in consueto sepulchri simulacro reposito, quandoque pernoctabat. Ad divinis officiis absolutis, episcopali capite usque ad oculos coopertus, lugubris vestimenti candidam trahens, pii mæroris causa, e templo gravi cum silentio discedebat familiamque suam ad ipsam Dominicam Passionem pie per eos dies celebrandam verbis, et exemplo hortabatur. Feria quinta in cæna Domini præbyteros omnes, qui ad olea sacra cum eo rite conficienda convenissent, benigno convivio secum excipiebat: pauperibusque duodecim ad exemplum Salvatoris lavabat pedes eosque deosculabatur; ac cibo potuque recreatos, pecuniisque sublevatos dimittebat. Per eosdem dies Psalterium aperto capite, et sexta quaque feria per annum Dominice Passionis historiam ex Evangelistis alternatim, statasque preces de sancta Cruce quotidie pie recitabat.

48 Ceterum in omni vita, mente in Deum sublata, quod ab actionibus necessariis et a sacris studiis supererat temporis, ut in oratione consumebat. Nam per noctem horis quatuor, vel ad summum quinque somno, et quieti datis, in quibus etiam sæpe psallere et cum Deo

colloqui audiebat; ante lucem quotidie surgere, ac per se vestibus indutus, sine ministro, sine lumine, in sacellum cubiculo vicinum secedens, ibi per horas binas vel ternas silentio divinis meditationibus intentus, positus genibus, immobilis persistere solebat. Ubi quandoque de nocte orans, oculis ac manibus sublatis in cælum, magno splendore circumfusus inventus est, et visus a sacerdote, qui ei ministrabat: qui hæc et alia jurejurando de illo testabatur. Sæpe præterea vel in horto vel alibi solus ambulans, oculis in cælum intentis, mox nixus genibus, mente in Deum raptus, ita diu consistebat, ut ad se accedentes non adverteret. Porro ad vesperam per horam saltem, in idem orationis studium incumbebat. Denique sanctis hujusmodi meditationibus ac precibus tam assidue erat intentus, ut ejus animus in Deum perpetuo ferri videretur, dicereque cum Apostolo posset: "Nostra conversatio in cælis est." Ad Philipp. III. XX. Quod tamen eum ab actionibus ex officio necessariis, aut ab attentione humanis debita negotiis non revocabat. Intelligebat enim, se tamquam Dei legatum in terris esse ab eo constitutum, episcopaleque sibi onus impositum humanis viribus sustineri non posse, nisi ope consilioque divino: propterea ad colloquia cum Deo sæpe sibi confugiendum putabat; cum ut tamquam legatus ab eo disceret, quid cum populo sibi credito ad divinam exequendam voluntatem agere se oporteret, tum etiam ut vires ad omnia sancte peragenda necessarias impetraret, Deumque sibi et populo propitium redderet et conservaret.

49 Sed ejus pietas religioque singulari Christianæ humilitatis exemplo cum aliis multis in rebus, tum præcipue in publicis supplicationibus enituit. Ex quibus ea fuit memorabilis; cum summus Pontifex ad implorandam opem divinam in variis Ecclesiæ difficultatibus amplum et generale Apostolicæ indulgentiæ promulgasset edictum, quo fideles omnes ad salutarem penitentiam et ad alia pietatis studia, quibus placatur ira divina, provocabat; Alexander, ut per ejusmodi solebat occasiones, id, quam maxima potuit pietate, exequendum curavit: indictaque supplicatione, in Balania, quæ Corsicæ provincia est in sua diocesi, ab uno ad alterum templum satis remotum, aspero lugubrique habitu, nudis pedibus, fune de collo pendente, grandem gestans crucem, oculis in Christi Salvatoris imaginem intentis, orans processit. Cujus exemplo commoti omnes, optimi pastoris sui vestigiis discalecati et precantes institerunt. Ad quos ille cum ad stationis locum pervenisset, gravem concionem habuit. Ac licet ex pede in itinere læso, sanguis cum dolore proflueret corpusque sudore maneret, nihilominus omnia pro Christo libenter suffere, curam sui, donec opus Dei absolutum esset, patienter distulit.

50 Ceterum ad divinum cultum ecclesiasticamque disciplinam, ut diximus, restituendam et conservandam, summum studium semper adhibuit. In ecclesiis nihil sordidum, nihil indelicorum aut indigenum tolerabat. In iis quæ clericorum aut sacerdotum incuriam ubi delinquerent, corrigebat. In reparandas sacras aedes ac novas ædificandas easque decenter ornandas magnos sumptus fecit. Duo aureorum milia semel impendit in comparanda sacerdotalia, et ecclesiastica vestimenta serica, auro, argentoque contexta, quæ postea variis diocesis suæ ecclesiis

Semper, licet multis negotiis impletus mentem Deo intentam habet, ac interdum exlesti luce perfunditur;

publicis supplicationibus maxima devotione interest:

magnam pecuniam summam in restaurandis ornandis et ædificandis ecclesiis consumit:

in

A in Corsica, prout magis indigebant, liberali pietate largiebatur. Quod incredibile non videbitur scientibus, episcopales redditus ejus, qui decimis constabant, aucta suo tempore agricultura, ad sex fere millio aureorum excrevisse. Inter alias sacras aedes, quas erexit et exornavit, exstat ibi sedis episcopalis nobile templum apud Campiliorum, in eoque sacerdotum collegium ab ipso institutum: quibus singulis quinquagenos aureos annuos in perpetuum ex illius ecclesie fructibus attribuit, summi Pontificis concessu. Nomen vero suum vel insignia gentilitia fabricis, aut aliis rebus ab se constitutis, aut datis inscribi non patiebatur. Lucieque sorori suae, honestissimae, ac religiosissimae matronae, quae primario viro, Annibali Vicecomiti Mediolanensi, nupserat, ut gentis Sauliae signa quibusdam sacerdotalibus ornamentis Mediolani compositis apponi vellet, suadenti se nolle respondit: "Id enim, inquit, nihil ad pietatem, sed ad inanem gloriam pertinere arbitror."

B ^{summa veneracione B. Virginem prosequitur:} 51 At vero B. Virginem Dei Matrem singulari devotione colebat, atque ad ejus honorem illius psalmodiam, litaniam et precatorem coronam quotidie recitabat; diebusque Sabbati atque omnium ejus festorum pervigiliis jejunabat, sicut etiam aliis diebus, ab Ecclesia sacro jejuniis addictis, et per Adventum Domini quotidie, et item per annum quarta et sexta quaque feria, nisi morbo aut itinere impeditus; quamvis tenui, ut diximus, valetudine uteretur. His igitur orationum et jejuniarum armis, atque aliis heroicarum virtutum ornamentis instructus Vir Dei, quemadmodum summus et infimis amabilis erat ac venerabilis, ita daemonibus terribilis apparuit. Nam, dum coram eo malis spiritibus vexati consisterent, magnis clamoribus presentiam ejus se ferre non posse, vel inviti testabantur.

^{numquam navigium, nisi confessor nautas S. Eucharistia munitur conscendit.} 52 Porro quoties navigare sibi contigisset, antequam navigium conscenderet, ut nautae vectoresque omnes peccata rite confessi sacratissimam Eucharistiam, ipso ministrante, susciperent, operam dabat; ne videlicet peccatorum,

C ut ita dicam, pondere pressum navigium ad naufragium iram Dei provocaret: neque ferebat, ut secum navigantium quisquam blasphemaret aut nefaria loqueretur. Sed ipse cum aliis suis et sociis ad Deum preces fundere et salutaribus de rebus sermonem conferre magna cum suavitate consueverat.

^{Mulierum consortia devota.} 53 Ceterum ut erat tam in se, quam in aliis castimoniae cultor et custos egregius, sic a mulierum contubernio, imo ab earum colloquiis quatenus per caritatem licebat, semper abstinuit, utsi quando eas audire ex officio oporteret, id coram aliis, demissis oculis et aperto loco fieret. Sed in omni vita virginalem pudorem, ut supra memoravimus, et quam a puero professus erat, sanctam castitatem in verbis et in moribus ita conservavit ac tenuit, ut eum virginem ex hac vita migrasse, qui illum probe noverant, omnes haud temere coniciant.

ANNOTATA.

a Lib. 2 de Confid. cap. 6 in fine.

b In Gabutii Italica de Beati nostri gestis lucubratione sequentia, quae hic desiderantur, leguntur. Hic (Romae) aliquamdiu Pontificis jussu versatus ac tamquam angelus exceptus (ut

propter ejus morum innocentiam et modestiam ac pudicitiam singularem ab ipso Pontifice aliisque ex aula passim nominari consueverat) in supremi regiminis consultationibus a Gregorio adhibebatur: multaque jam Pontifex Alexandri suavis constituerat animo ad Christianam rempublicam utilissima, quae et praestitisset, nisi optima consilia mors intempesta subvertisset.

c *Is summus Pontifex S. Petri Cathedram anno Domini 1592, 30 Januarii ascendit, quam anno 1605, 3 Martii die morte vacuum reliquit.*

d *In Beati nostri Italica Vita a Gabutio concinata illorum patrum nomina, scilicet Seraphinus Curtius et Jo. Baptista Pioltinus, recensentur.*

e *Ex supra citato processu Summario cap. xviii a pag. 64 ad 71 laudatus noster editor haec subjicit: Gregorio XIII regnante, Roma Alexander in Corsicam navigabat; ad Ilvam jam prope ventum erat, cum ex improvise concitata vehementi tempestate, quotquot navi vehebantur, vectoresque ipsi animum despondebant. Hoc in periculo quidam ex episcopi familia, Caesar nomine, Hei nobis! exclamat. Hei miseri! submergimur. Cui Alexander pacato respondet animo, non ideo angi ipsum oportere, cum alioquin certo sciret, serius citius semel omnibus moriendum esse. At Caesar, "Esto," inquit; "nollem tamen hoc genere mortis perire." Tum Alexander erexit in caelum oculos Crucisque signo statim mare placavit, ac, sedatis ventis adversis, prosperis Bastitam (totius Corsicae caput) delati sunt. Pari in Deum fiducia, cum jam horrida grando praecipitans caderet, ac vinearum vastationem minaretur, ad Alexandrum vero, commune in adversis perfugium, concurrisset populus, ipse periculum e fenestra prospiciens, eodem beneficio Crucis signo dissolvit ac propulsavit. In eadem insula cum degeret, duae et viginti piratarum triremes, quae horas maritimas insulasque Christianorum praedandi causa solverant ex Africa, locaque jam multa magno cum terrore diripuerant, in eam Corsicae partem, in qua tum erat Alexander, citato impetu rapiebantur. Res erat non in opinione dubia, sed in praesenti discrimine. Fit ad Alexandrum populi concursus, ad ipsum etiam equum deducunt, ut fuga salutem quaerant. Negat ille ullo in periculo velle se populum suum deserere: ut bono tamen sint animo, omnes cohortatur: ipse in sacellum suum se recepit, ibique per horae spatium Deum exorat: egressus deinde, vultu hilari solatur omnes, qui eo convenerant et adhuc trepidabant; jubet domum quemque suam tutum redire; nec quidquam amplius periculi imminere Deo fretus confirmat. Rem probavit eventus; subito exorta tempesta, nimboque praecipiti repulsa, et dissipata barbarorum triremes: imo disjectas naufragium fecisse, argumento esse potuerunt tabulae, quae vel innatantes vel in litore postmodum reperta sunt.*

f *In citato saepe processu Summario cap. 14 haec habentur: Romae in aedem SS. Trinitatis ad Pontem Sixtum plures Hebraei conveniant die conducta, ut quemdam ex eorum genere, qui ad Christum se converterat palam execrantem convincentemque gentis suae perfidiam audirent. Aderant etiam Cardinales amplissimi Cusanus, Matehæius alique, et inter eos*

A. GABUTIO. eos Alexander Saulius, Peroravit Hebræus, asedit. Tum Alexander, ut morem gereret Cardinalibus, id optare inuentibus, surrexit ipse, tantaque vi et eruditione et gratiæ celestis ubertate Judæorum pervicaciam est insectatus; veritatemque Christianæ Religionis ostendit, ut illorum plures a perfidia ad veræ lumen fidei traduxerit; qui postea Alexandrum secuti ad S. Blasium de annulo, ubi apud nostros hospitabatur, quod animo statuerant, re, ut primum licuit, præstiterunt.

g In dicto Summario cap. 22, pagg. 84 et 85 sequentia leguntur: Saepè etiam, dum ita immobilis menteque a sensibus prorsus abalienata totus hærebat in Deo, rebusque divinis defixus, suavissimos concentus circum ipsum exauditos fuisse, nec humanum certe sonantes, testati sunt ex ejus familiaribus nonnulli, qui interfuerunt.

h *Eo eodem Summario cap. xvi, pagg. 64 et 65 sequentia laudatus hujus Vitæ editor addit*: Diuturna siccitate agri laborabant et jam de totius anni messe valde timebatur: ad B Alexandrum confugiunt eumque rogant, ut impendenti annonæ caritati velit subvenire. Ipse tridui jejunium indicit, instituitque, hoc peracto, supplicationem a suæ sedis templo ad S. Francisci. In eo populis episcopum imitatus nudis pedibus ac singulari pietate procedebat. Postquam omnes pervenere, quo supplicatio fuerat decreta, flexis ibi genibus, præeunte Episcopo, Litaniam precationem pressis flebilibusque modis concinuerunt. Tum post preces ad pluviam impetrandam Deo fusas ex ritu Ecclesiæ, Alexander divino Spiritu succensus, ter magna voce Misericordiam intonuit, totidemque vicibus populus respondens, perspicua cum animorum commotione, misericordiam conclamavit. Mirum! Dicto citius nubibus obducitur cælum, quæ statim coactæ atque in maximos imbres dissolutæ per tres horas ne pedem quidem templo efferendi potestatem fecerunt. Quare Antistes populum, non minus gaudentem Dei beneficio, quam admirantem Pastoris sui gratiam apud Deum, ita est allocutus: "Discite filii, Deum, uti par est, timere. Bene enim nos esse erga ipsum animatos riteque per penitentiam reconciliatos oportet, ut vocatus adsit propitius et in periculis subveniat. Alias deinde pro gratiarum actione una cum populo preces obtulit bonorum omnium Largitori; cœtumque universum iterum cohortatus ad pie sancteque in posterum vivendum dimisit. Illo autem anno sterilitatis timorem magna frugum copia subsecuta est.

6

CAPUT VI.

Singularis ejus in omnes charitas et in pauperes misericordia: domestica disciplina.

Jam vero, quam ardens ejus in Deum esset pietatis studium et ardor caritatis, non solum ex iis, quæ diximus, sed etiam ex iis, quæ pro animarum salute et erga Christi pauperes gessit, licet agnoscere. De quibus præter illa, quæ passim supra tetigimus, nonnulla libet hoc loco summatis referre. Namque satis constat, caritatem in Deum nulla in re fere magis probari atque cognosci, quam ex iis, quæ propter ipsum erga homines geruntur. Alexander igitur cum animarum omnium, tum præcipue sibi commissarum salutis ardentem adeo sitiens fuit, ut tam in episcopatu, quam antea, nullis vigiliis nullisque laboribus, ut omnes lucrifaceret, parceret. Solebat enim criminum reos omnes verbo et exemplo ad penitentiam excitare: quos posset, sacris confessionibus expiare; bonos in officio continere et ad meliora provehere; ægrotos præsertim pauperes invisere; afflictos humanissime consolari, eorum necessitatibus benigna manu succurrere; medici familiaris sui opera ægrotos tenues gratis curare necessariæque alimenta ac medelas illis subministrare, moribundis assistere, nudos vestire et alia Christianæ caritatis officia mirabili pietate ac patientia prestare.

55 Hinc fiebat ut non minus exemplis, quam verbis omnes ad virtutem impelleret, et in sedandis, tollendisque discordiis, quod saepe numero facere consueverat, gratia et auctoritate plurimum valeret. In quo ut inimicorum dissidentium pervicaciam argueret, et ad condonandas injurias, pacemque faciendam pertinares animos inflecteret, non modo efficaci sermone, sed aliquando etiam positus genibus humili per Christum supplicatione utebatur. Quo quidem mirabili Christianæ submissionis in tanto viro, et ardentis caritatis exemplo illi confusi reconciliari cogebantur. Sed si fictæ pacis reos videret, perfidiamque subesse comperisset, magna cum auctoritate eternæ damnationis supplicia minabatur.

56 Illud vero præter cetera fuit magnam ejus caritatis argumentum: cum in summa annonæ difficultate, et agrorum sterilitate, cæliquæ inclementia, Deo peccata mortalium vindicante, ne diuturna fames Corsos affligeret, periculum immineret, multis flagelli presentis acerbiter jam ægre ferentibus, Alexander veluti alter Joseph, communem suorum vicem dolens, eis provida caritate succurrit; magnamque tritici, milii et leguminum copiam suis comparatam impensis e continenti in Corsicam advehi curavit, paulatimque pauperibus gratis et aliis famem patientibus vel minimo pretio vel tanti solum, quanti constaret, large distribuit: plurimis etiam hæc vel ad tempus dilata pretii solutione, vel deposito pignore, cautionis caussa, si ta-

Proximi amore accensus, peccatores ad Deum reducit: agros invisti:

inter se dissidentes reconciliat.

Aliæ inopie condolens, Corsis annonæ difficultate

A men solvendo aliquando forent, impertivit. Neque vero solum per id tempus, sed etiam alias saepe pro facultate sua egenorum inopiam sublevabat. Nam per annos singulos centenos tritici leguminumque modios, prout opus erat, egenis familiis distribui curabat, praeter alias quamplurimas quotidianas eleemosynas in mendicos et alios inopes distributas.

pressis bis succurrit

57 Certam porro tritici mensuram in hebdomadam penuriae tempore dabat Seminarii Clericis, ut inde parentibus suis et propinquis egentibus subvenirent. Tertio quoque anno de more Apostolica limina adire consueverat, quod ut faceret, aliquando Mediolanum ad S. Carolum venit amoris officii causa, inde Romam diversurus, sed ibi cum audisset, pauperes in Corsica annonae difficultate premi, re-cta ad ecclesiam suam est reversus, ut eorum necessitatibus succurreret; et quam pecuniam in itinere impendisset, eam et amplius in egenorum alimenta contulit. Id ipsum alias praeterea fecit e Corsica digressus, ut in Liguriam perveniret: cum audisset Genuam pestilentia laborare, mutato consilio, in insulam regressus, quod viaticum erat expensurus, id sublevandis pauperibus tribuit e.

monasteris eleemosynas largitur

58 Solebat etiam per singulos annos ad Congregationis nostrae novitiorum collegium Modotiae subsidio mittere centenos aureos: et, ut, quod cupiebat, Genuae nobis domicilium erigeretur, ibi ad id certam pecuniam in fidem apud eos, qui ad S. Georgii negotiantur, collocavit. Ceterum Congregationem suam, quam Dilectissimam Matrem suam nuncupabat, ut ante, ita, posteaquam fuit episcopus, unice dilexit singularique benignitate semper est complexus.

nautis a piratis spoliatis vitae subsidia tribuit

59 Sed quoniam longum esset omnia ejus caritatis officia memorare, plurimis omissis, ad ea, quae in Corsica praestitit, duo tantum, silentio non praeterenda, libet adjicere. Cum septuaginta circiter piscatorum celoces a Sardinia e ad Corsicam littora a piratis directae e spoliatae fuissent, nautae, alique cum ipsis damnnum passi fere octingenti ad Alexandri episcopi benignitatem confugiendi consilium inierunt. Quos ipse benigne susceptos alimentis et aliis vitae subsidiis recreatos dimisit.

puerulum a parentibus derelictum ex proprio aere nutrir i jubet

60 Accidit porro quadam die, ut ad Franciscanum cenobium non longe a Zerbio, oppido in Corsica, per agrestem viam proficiscens vagientis pueruli vocem audiret, circumspiciensque videret sacculum, qua vox exaudiebatur, de arbore pendente: quo viso, statim Thomam sacerdotem familiarem suum, qui nobis haec narravit, ad rem inspiciendam misit. Is ergo, deposito et inspecto sacculo, in eo infantem recens natum invenit: quem rite baptizatum esse cum ex chirographo constaret, Alexander, parentum impietatem detestatus proliques miseriam dolens, nutricem quaeri eique puerum educandum, ac diligenter curandum tradi jussit, ei persoluta mercede cum alimentis, donec infans adoleceret. Itaque Vir Dei, auxilio divino optimaque conscientia fretus, ne caritati deesset, nullum infamiae aut calumniae periculum clarum prohibitatis ejus famam vel minimum obscurare potuit, aut eum a pietatis officio detertere. Haec igitur et alia plura praecleara Christianae caritatis opera

Alexander gessit in Corsica, quibus non minora succedunt, quae in Ticinensi episcopatu patravit.

A. Gaberio.

61 Nam quo primum tempore solemnium caeremonia Pontificiam Missam fecit in ecclesia Ticinensi, civitas, confluentesque populi ejus hortatu in pauperum subsidium copiosam pecuniam obtulerunt; quod ut promptius facerent, eos ipse non solum verbis, sed etiam, quod efficacius est, exemplo excitans, aureos centum ex aere suo ad id primus contulit. Quam ille pecuniam protinus pauperum coetibus erogandam curavit.

Ticinenses ad egenis succurrendum exemplo allicit.

62 Subinde eodem tempore egenorum cura suscepta, eorum omnium praesertim mendicare erubescens, numerum describi, sibi que dari voluit. Atque ad id quattuor nobiles viros elegit, quorum opera certis diebus pecunias illis distribueret. Neminem vero praeteribat, cui indigenti pro viribus non subveniret. Et quandoque pro aliis petere subverentibus animos addebat, et plura, quam petissent, erogabat. Quod praeter alios sibi contigisse narrabat Balthassar Landinus, vir pius, mercator Ticinensis, cujus opera ad haec ipse utebatur. Is ergo, cum tam frequentem accessum suum ad eum pro pauperibus interpellandum aliquando excusaret, ipsum Alexander humaniter amplexus: « Non est », inquit, « cur in hoc pietatis officio importunus mihi esse vereare. Nihil enim mihi hi facere gratius potes, quam hanc mihi occasionem dare. ». Accidit porro, ut idem Landinus eleemosynam ab eo peteret, in quemdam pauperem erogandam, quem ille ad ministrum suum loculos tenentem, a quo duos aureos acciperet, remisit. Pecunias enim Episcopus non tractabat. At ille, audita Landini petitione, iussa facere cunctabatur. Quod ubi cognovit Episcopus, aureos quattuor Landino dari illico praecipit; tarditatemque ministri duplici stipe compensavit.

Ipius sollicita de mendicare erubescens

de pupillis et viduis cura.

63 Ticinensibus praeterea pauperum ac puerorum mulierum cenobiis per singulos menses, aliis ternos, aliis senos, aliis denos aureos pie largiebatur. Denique pauperum, orfanorum, viduarum et pupillorum, aliorumque miserabilium hominum tam sollicitam ac providam curam gessit, ut singulari benignitatis et paternae caritatis exemplo eos saepius inviseret, inopiam sublevaret, benignusque Pater pauperum ab omnibus jure appellaretur.

Frugaliter vivens reddituum superfluum

64 Quicquid ex episcopatus redditibus sibi, magna frugalitate utenti, alendaeque modicae familiae suae supererat, totum larga manu sustentandis egenis erogabat: majoraque in eos benignitatis officia conferre se non posse condebat. Hinc aegre tulit, annuam eamque gravem sibi exceptam esse pensionem, quam non sibi, sed Christi pauperibus sublatam esse querebatur. Intelligebat enim Vir pietate sapientiaeque praestans, pauperum curam propriam esse episcoporum; eamque a Christo Domino cum omnibus discipulis suis, tum in primis Apostolis, et eorum successoribus episcopis diligenter commendatam fuisse; et in eorum subsidia terrenas facultates, praesertim ecclesiasticas, non minus utiliter, quam juste conferri.

larga manu erogat.

65 At vero quo magis caritate in Deum et homines ardebat Alexandri animus, eo minus avaritiae sordibus et rerum caducarum cupiditate foedabatur. A quibus quidem maculis et ab omni

A. GABUTIO. omni ambitione tantum aberat, ut ne minimæ quidem de iis suspitioni locum relinqueret. Vita vero, si qua erant, ea minima, sine quibus vivit nemo, virtutum multitudine ad celestium donorum magnitudine obruebantur. Quod non affectui, sed veritati tributum esse, qui eum scriptoremque probe noverint, facile iudicabunt. Ex his igitur et aliis ejus actionibus, qualis erga se, qualis erga Deum et homines fuerit Alexander, fere satis constare jam arbitror. Reliquum est, ut, qualis fuerit in familiam, videamus.

Famulos suos

66 Neque vero solum in extraneos, sed eo magis etiam in domesticos suos, quos, uti filios diligebat, se se benignum ac prudentem Patrem ostendit. Sciebat enim, episcopum ex apostolico præcepto domui suæ bene præpositum esse oportere. Nam, qui domui suæ præesse nescit (ait Apostolus I. ad Timoth. III. v.) quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Itaque modicam eamque selectam sibi familiam Alexander adscivit, quæ moribus et vita Episcopi domum non oneraret, sed ornaret; quæque Domini sui mores ostenderet. Ipse vero diligenter operam dabat, ut familiares suos verbo et exemplo meliores redderet, imperfectos toleraret, ignaros erudiret, omnes in officio contineret; nemini porro molestus, aut importunus, aut iratus, eoque minus injurius unquam fuit.

sacerdotesque
adjutores pa-
terna

67 Sed ei solemne erat, errantes paterna caritate corrigere, non minima quæque peccata castigare; sed quædam dissimulare pro tempore et alia humanæ imbecillitati condonare; singulis pro dignitate honorem deferre, omnes singulari caritate complecti: octavo quoque die omnes congregatos salutaribus monitis ad honeste pieque vivendum excitare. Quotidie vesperi sub horam nocturnæ quietis omnes ad orationem et examen conscientiæ in domestico sacello cum eo congregati beatæ Virginis Deiparæ litania recitata, aqua sacra ab ipso conspersi, cum silentio cubitum se conferebant. Sacerdotes quotidie sacrosanctum offerre Sacrificium; reliqui vero vel semel, vel sæpius in mense et per annuas solemnitates sacram Communionis Mensam, ipso ministrante, frequentare; singuli preces suas recitare, quarta quaque feria carnibus abstinere, ac præter stata Ecclesiæ jejunia, per Adventum Domini, et sexta quaque feria sponte cum eo plerique jejunare.

charitate diri-
git.

68 Sacerdotes item et advenas ad mensam adhibebat suam, quam quidem et discumbentis etiam familiæ sacra lectione condiri volebat, ut non minus mentes, quam corpora eodem tempore reficerentur. Profani sermones eoque magis impuri, alea, ceteraque vitiorum genera a domo sua procul aberant. Non vanitatis indicem vestem, aut luxum, non otiosa colloquia aut quidpiam aliud sacra indignum familia ibi vidisses. Ceterum ipsis ægrotantibus aut valetudinariis nullum caritatis officium desesse patiebatur, eosque sæpiissime visitans, medicorum et ministrorum operam et medicinas etiam diurno tempore et alia illis necessaria abunde suppeditari curabat, de illorum stipendio nihil imminuens. Hæc quidem et alia optimi Pastoris officia præstans, bonum, quod ait Apostolus, operabatur ad omnes, maxime vero ad domesticos suos, quos non facile mutabat; sed, cum probatos haberet, plerosque ab initio

episcopalis vitæ ad finem usque fideliter perseverantes, honestis præmiis remunerare non est oblitus.

ANNOTATA.

a In Italia, auctore Gabutio, Beati Vita hæc addita leguntur: Plura possunt proferri, sed uno erimus contenti, ex quo facile conjici poterit, quantum auctoritate et prudentia in reconciliandis amicis Alexander valeret. E sua diœcesi nonnulli parochi suo vehementer irati, ad episcopum nomen ejus de quibusdam criminibus detulerunt. At Pastor sapientissimus summa lenitate et efficacia verborum permulsi prius illorum animos: tum parochum ad se clam vocatum serio admonuit errorum suorum ac vere emendatum dimisit.

b Italiae regio in Gallia Cispadana, quæ antiquitus duplex fuit, nempe Littorea, et Mediterranea. Verum cum, ductorem de Liguria Littorea hic loqui, satis constet, hanc tantum cum Baudrando describemus. Regio illa extenditur inter Alpes maritimas ad Occasum, quibus a Gallia Narbonensi dividitur, et Macræ fluvii, quo ab Hetruria separatur, ostia ad Ortum; a Septentrione vero Apennino monte et a Meridie mari Ligustico terminatur, quæ Liguria vera et propria; nunc la Riviera di Genova dicitur, dividiturque in oram Orientalem, la Riviera di Levante vulgo, et in oram Occidentalem, la Riviera di Ponente.

c In sæpe citata Italia Vita hæc Gabutius adjecit: In his aliisque itineribus, ut honestius avocaret se ab omni profana consuetudine, ac quotidianis pietatis exercitationibus tranquillo magis animo operam daret, numquam, nisi necessitas cogeret, ad cauponas vel publica diversoria adibat, sed, ubi nostra non existerent collegia, domum se se recipiebat sacri alicujus Ordinis, ubi commodius cum religiosis hospitibus de rebus posset divinis conferre. Quidquid vere pecuniæ in venali consumpsisset hospitio, in subsidium ejus religiosæ familiæ, ad quam diverterat, largius impendebat. Id ipsum facere consuevit celebrioribus in oppidis, ubi vel consanguineos vel nobiles et opulentos amicos haberet, qui ipsum ad se invitarent, præponens frugalem mensam et humile Servorum Dei contubernium ædibus amplissimis lautisque convivii.

d Modoetia seu Modvecium lepidum ducatus Mediolanensis oppidum in Italia ad Lambrum fluvium, ubi imperatores, ut Longobardorum reges, coronam ferream accipere solebant.

e Ingens Italiae insula, sub regis Sabaudia dominio, in mari Mediterraneo, quæ a Septentrione ad Meridiem extenditur, inter mare Tyrrhenum ad Ortum et mare Sarduam ad Occasum.

CAPUT VII.

Ipsius obitus et sanctitatis signa.

Diocesim suam visitans, in morbum incidit, et morti jam proximis Sacramentis Ecclesiae munitur;

Cum in ecclesia Ticinensi sancte administranda fere annum exegisset, duo sibi imposita pastoralis curae munera prestare reliquum erat : commissum sibi Christi gregem visitare et diocesanam habere synodum ; hanc autem absoluta visitatione celebrandam indixerat. Sed summus ille rerum Conditor et Moderator, qui sapientissime cuncta disponit, humanis consiliis antevergens, Famulum suum ad aeternae vitae praemia communi opinione citius evocavit. Dum enim ecclesiae diocesim obit et ordinat, in castello ipsius diocesis, Calotium appellato, in collibus Astensibus febre correptus, laboribus, inedia, aetate jam ingravescente, et imperiti medici cura debilitatus, morbo succubuit. Itaque peregrinationis suae finem adesse sentiens *a*, ad extremum diem feliciter obeundum se se diligenter praeparavit, singulari pietatis significatione rite perceptis sacrosanctis Ecclesiae Sacramentis opera Ambrosii Rotulae, Congregationis nostrae sacerdotis, qui viventi per annos plures in Corsica primum, mox in ecclesia Ticinensi, ejus laborum ac dolorum particeps morienti affuit ac fideliter ministravit *b*.

deinde ad hospitium familiarisque suorum sermonem habet, a quibus

70 Sub mortem ad familiares et hospites suos domi nobilis viri Caroli Rovera verba fecit, eximia pietatis plena, quibus egregiam humilitatem, sanctam in Deum fidem et ardentem caritatem praese ferens, omnes ad pie sanotique vivendum est cohortatus, contestans, se tam constanti ac perspicua fide Christianae religionis dogmata tenere ac confiteri, ut ea certo quodam divinae Sapientiae lumine comprehendens, ne id fidei meritum immineret, propemodum vereretur. Quamquam non ignorabat **C** divini luminis copiam de fide praestantia aut merito nihil in hac vita detrudere, sed id potius augere. Id autem non jactantiae causa, sed ut alios in Christianae fidei professione magis confirmaret, se dixisse demonstrabat. In quo tamen divinae Sapientiae, quae se confert in animas sanctas, puram mentem ejus abunde illustrantis, lumen licet agnoscere.

sicut et ab absentibus de offensis veniam petit, ipsosque consolans pie moritur.

71 Inter haec ab omnibus tam praesentibus, quam absentibus, magna cum submissione veniam petiit, si quibus in rebus eos offendisset ; rogavitque, ut pro animae suae salute Deum precarentur, eamque piis Ticinensium, praesertim sacrarum virginum, precibus commendarent. Adhaec, omnibus, qui aderant, collacrimantibus, tantique Viri ac Patris amantissimi jacturam deplorantibus, eos ipse humanissime consolans : *« Ne me, quaeso », inquit, « fratres filiique carissimi, lacrimis, sed letis animis ac precibus prosequamini. Ego enim, ut spero, ad sempiterna vitae gaudia per misericordiam Dei propero, vos autem sic agite, ut ad eandem pervenire possitis. »* His dictis, manibus ac pedibus in crucis formam compositis, *Octobris Tomus V.*

positis oculisque in caelum intentis, pronuntians illa verba S. Job : *« Exspecto, donec veniat immutatio mea, »* spiritum Deo reddidit quinto Idus Octobris, Dominico die, hora circiter sexta decima, anno Salutis millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, aetatis vero suae duodesagesimo.

72 Procerae potius, quam justae fuit staturae, gravi ac pleno Sanctitatis adspetu, macilentae et oblongae facie, majusculis et subalbicantibus oculis, alta fronte, naso nonnihil sumo, ore probo laetoeque, colore subrufo, barba modice promissa, canescente capillo, longis manibus, toto corpore integer, decorus ac venerabilis.

73 Ceterum corpus ejus, ut ab iis, qui sepeliendum curaverunt, receperimus, etsi nullis conditum rebus, suavi odore flagrabat : et cum per octo fere dies inhumatum fuisset, caro ejus vivida, ac mollis erat instar corporis viventis ; quae nec levia sanctitatis indicia videntur. Itaque decenter curatum delatumque Ticinum magno totius cleri civitatisque concursu in cathedrali ecclesiam pontificali habitu illatum est, universis carissimi Parentis jacturam et optimi Pastoris obitum deplorantibus, et pro ea, quam de illius vitae sanctitate constantem opinionem mente conceperant, manus, pedes ac vestimenta deosculari sacrisque rosariis tangere conantibus. Quae quidem opinio Ticinensium et adjacentium populorum animis tam firmiter inherere coepit, ut eum deinceps colere et veluti jam caelesti gloria fruentem invocare non desinant. De quo infra suo loco pluribus agetur.

74 Ex testamento Apostolica facultate condito collegium nostrum Ticinense, ubi ipse eruditus erat in studiis, ac dum episcopatum gereret, frequenter divertere solebat, suppellectilis heredem instituit : ducentosque nummos aureos cathedralis ecclesiae vasis sacris ornando sacrario, et nonnulla domesticis suis ministris pauperibusque distribuenda pecuniarum subsidia reliquit. Clericorum denique seminario, quod ipse exererat in Corsica, trecentisque aureis nummis annuis, ut diximus, instruxerat, quamvis id amplius ad se non pertineret, pro sua tamen in illud pietate, moriens quadringentos aureos legavit, qui subinde sunt ei persoluti. Sed quemadmodum in omni vita evangelicae paupertatis fuit cultor egregius, ita morienti ex eleemosynarum largitate parum superfuit, quod posteris relinqueret.

75 Patres vero nostri in eo praesertim residentes collegio, qui eum et viventem singulari pietate coluerunt et ex humanis egressum summo dolore, et honore, parique suffragiorum beneficio sunt prosecuti, in medio templo maximo corpus ejus sepeliendum curarunt, inclusum arca, cui erat inscriptum : *ALEXANDER SAULUS EPISCOPUS PAPIENSIS HIC JACET, sepulcroque lapidem d e candido marmore perpolitum posuere e.*

76 Hactenus Alexandri vitae cursum et quae ipse ad gloriam Dei, ejus ope, gessit, ut ipsi vidimus oculis nostris, et ut ab aliis, qui viderunt, accepimus, proba fide memoravimus. Deinceps vero, quae Deus ipse ad honorem Famuli sui, caelesti, ut pie credimus, gloria fruentis, ipso intercedente, perfecit, pari fide referemus. Divino namque judicio constitutum videtur, ut, qui Deo debitos honores habuerunt,

A. GABUTIO.

Ipsius corpus, cuius hic habitus pingitur,

post mortem suavi odore flagrans, Ticinum deferitur, et in cathedrali

ibi dem ecclesia a patribus Congregationis Cler. Reg. quos suppellectilis heredes instituerat,

honorifice sepelitur.

d e Ad Alexandri sepulchrum populi concursus, qui, licet

A. GABUTIUS.

runt, ab eo pariter honorentur; ut omnino certum esse intelligamus decretum ejus pollicentis in hæc verba: " Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum. " 1 Reg. II. XXX. Quod non solum de sempiterna illa, qua justis fruuntur in cælis, sed de hac etiam, qua ipsi clarant in terris, gloria verum esse conspiciamus. Nam etsi propria virtutis præmia justis redduntur in cælis; plerosque tamen in hac quoque mortali vita Deus coli voluit, et per eos divinæ suæ potentiae signa dari, ut vel imbecilli confirmarentur in fide, vel præclaris eorum exemplis ad recte vivendum excitentur, vel quos olim forte parvifecerant, eos divinis et humanis honoribus dignos esse cognoscant, vel denique ut hæc omnia simul aliaque ejus divinæ consilia ad gloriam suam humanamque salutem compleantur. Sed, quemadmodum non omnibus, alioqui viris sanctissimis, datum est, ut miraculorum signis effulgeant, ita nemo potest hæc signa facere (ut inquit ille in Evangelio Joan. III. N.) nisi fuerit Deus cum eo: et miraculorum signa sanctitate vitæ confirmantur, ut vita signis et signa vitæ respondeant; atque ita Deus, qui summa veritas est, non vanitatis fiat testis, sed veritatis. Quæ cum ita sint, mirum esse non debet, si bonorum omnium auctor ac remunerator Deus, qui pro immensa sua bonitate exaltat humiles, et divinis humanisque honoribus ornat eos, qui divinæ Majestati suæ honorem augere studuerunt, hunc famulum suum ad ejus invocationem variis editis miraculis cœperit illustrare.

ab episcopo
Ticinensi pruden-
ter inhibetur.

77 Anno igitur a Christo nato MDX, ab Alexandri vero obitu duodevigesimo, per ejus invocationem Ticini nonnullis ægrotis divina virtute mirifice sanatis, major ac frequentior civitatis finitimique populi concursus ad ejus sepulcrum fieri cœpit. Complures ibi vota facere, cereos et candelas accendere; tabellas voti causa et alia pietatis restituteque valetudinibus symbola, donaria et pecunias offerre. Sed, ut fit, nonnullis de veritate rerum ambigentibus, Jo. Baptista Billius, Ticinensis episcopus, Alexandri successor, pro singulari sua prudentia et auctoritate curavit, ne quid in hac re perperam committeretur. Quare, cum primum de his audivit, populi frequentiam repressit; cavitque, ne ad sepulcrum concursus fieret; neque ibi cerei aut lampades arderent, aut tabellæ aliaque voti causa deponerentur, donec de re tota diligenter inspecta dinque probata magis constaret: idque, ne in re tam gravi quidpiam leviter credidisse aut temere fecisse videretur.

nihilominus
indies accrescit,
ac tandem.

78 Sed cum Ticinenses diuturnam hanc tarditatem ægre ferrent, quo magis reprimi, eo vehementius augeri et accendi populi in Alexandrum pietas, frequensque ad ejus sepulcrum concursus quotidie magis urgeri videbatur. Quod igitur Servi Dei gloriam opprimere putabatur, id eam clarius, ut mox dicitur, illustravit. In quo etiam patrum nostrorum modestiam multi commendaverunt; quippe qui, cum primum de his fama percubuit, licet de Alexandri sanctimonia se nihil ambigere profiterentur; tamen tantum abfuit, ut hæc signa prædicare, in vulgus offerre ac concursum affectare voluerint, ut etiam silentio nostris omnibus indicto, rem dissimulare, tacere, quidquid esset, Deo committere, Ecclesiæque judicio relinquere, donec veritas magis elucesceret, satius esse judica-

verint: scilicet ne sermo daretur hominibus, D hæc nimis carpere jactantiaque tribuere gliscentibus.

79 At vero lucernam sub modio diutius latere, Dominus non passus; sed quo magis humana prudentia Servi Dei gloriam explicare distulit; eo citius ac certius eam divina providentia longe lateque propagavit. Nam vigesimo circiter mense, ex quo de his rumor increbuit, idem episcopus de consilio etiam amplissimorum patrum Romæ sacris ritibus præfectorem pro sua auctoritate liberam omnibus potestatem fecit, ut ad Alexandri sepulcrum confluere, divinam opem per eum invocare, ei vota facere, tabellas et res alias offerre, accendere lumina, et alios honores ex Ecclesiæ ritu justis illis, qui nondum a summo Pontifice inter Sanctos relati sunt, deferri solitos habere, nemo non posset f.

sacrorum rituum collegio annuente.

80 Quod cum cives Ticinenses intellexissent, universa civitas ad Alexandri sepulcrum confluere et singulari devotione vota facere, ardentibus cereos, votivas tabellas et alia pietatis symbola deferre perrexit g. Ac proinde multi ex variis languoribus per ejus invocationem sanati, divinæ virtuti ac Servi Dei sanctitati testimonium certiori fide reddiderunt. Sed jam ipsa mirifica per eum patrata divinæ potestatis opera, ut vidimus, et ut ab iis, qui viderunt, accepimus, inspicimus. Quæ tamen non omnia hoc loco, sed, multis in aliud tempus locumque dilatis, nonnulla nobis magis perspecta referemus.

permittitur.

ANNOTATA.

a Gabutius in Italica Beati nostri Vita hæc addidit: De hoc ipso admonitus, lætus nuncium excepit; tum exorsus a diligenti totius anteaetæ vitæ disquisitione et generali per penitentiam Mysterium expiatione, ad extremum etc.

b In citata Italica Vita sequentia subjiciuntur: Antequam divino Corporis Christi Viatico communicaret, flagrantissimum divina caritate sermonem habuit, de dignitate et veritate tanti Sacramenti eo spiritu disserens, ut omnes, qui aderant, suo inflammaverit sancto in Deum ardore.

e Quibus relatis, in Italica Beati Vita Gabutius sequentia adjecit: Post hæc aliquantum quietis capere visus est. Expectatus deinde, rogatusque, quomodo se haberet, verbis S. Job respondit: " Exspecto, donec veniat immutatio mea. " Extrema deinde salutati Unionione ut munitur, postulavit, dumque sacrum hujusmodi officium præstabat administer, preceationibus inter ministrandum ex Christi et Ecclesiæ instituto adhibitis Alexander respondebat. Petiit postea, ut sacra Dominicæ Passionis historia legeretur, quod cum præstaret Ambrosius, clausis ipse oculis, ita cœpit quiescere, ut jam decessisse videretur. Sed cum propterea lectionem intermitteret sacerdos, suscitatus Alexander, " Cur ", inquit, " legere non pergis, Ambrosi? Næ si scires, quid mihi impedimenti injeceris hac tua intermissione, numquam cessasses. " Exoratus vero, ut impedimentum hujusmodi declararet, nihil hæsitans affirmavit, sibi jam se per id tempus in cælos sublatum videri, ibique contemplari angelorum ordines felicitatemque Beatorum inveni. Hic rursum, ut divinam perageret lectionem,

A ctionem, Ambrosium rogavit, quam dum si prosequitur, Vir Dei erigens in cælum oculos placidissime quievit in Domino, atque e terris abscedens evolavit, ut pie credi potest, ad cælestem gloriam, ab se jam animo prospectam ardentissimeque concupitam.

d *Quem lapidem sequenti epitaphio, teste Aloysio Barellio, condecorarunt* :
Alexandro Saulio, clerico Regulari sancti Pauli,
Aleriensi primum, deinde Ticinensi episcopo,
Doctrina et religione excellenti,
Collegium S. Mariæ-Coronatæ
Patri ac Fratri
B. M. P.

e *His narratis in citata Vita Italica Gabutiis libros, quos Beatus noster composuit, sic enumerat* : In lucem edidit, uti jam est memoratum, opera nonnulla ad curam pastorem et Initiatorum doctrinam pertinentia, quibus adnumerandum est volumen unum synodaliū constitutionum, alterum breves complectens clericorum institutiones, aliud exhibens Catechismi Romani doctrinam, in Dialogum redactam. Plura etiam reliquit Mss. : Theologiæ compendium : De vera hominis felicitate libros rv. Totidem de Religione Christiana. Tractatum de Justificatione : alterum de officio, et moribus Episcopi : alterum de officio et moribus sacerdotis ad curam animarum additi : alterum de Cambiis. Adnotationes insuper aliquot in Psalmos octo, aliasque in ea verba Ps. XLIV. " Audi, filia, et vide.

f *Laudatus Gabutiis in Beati Italica Vita colloquium, quod Billius Ticinensis episcopus cum summo Pontifice Paulo V de veneratione, qua Ticinenses Alexandrum prosequiebantur, Romæ habuit, sic refert* : De his rebus omnibus idem Billius Ticinensis episcopus, uti testis oculatus, Paulum V Pont. Max. Romæ in colloquio certiore fecit. Ipsi vero Pontifex (ut postea Billius referebat) in hæc ferme verba respondit : " Pergratum nobis est, hæc de illo fideli Dei " Servo audire, quem nos etiam Sanctum in hac " vita existimabamus. " Addiditque alia de egregia ejus Viri opinione, quam imberbat animo. Hinc episcopum hortatus est, ut diligentem haberet eorum rationem, quæ ad Alexandri sanctitatem illustrandam in posterum eveniret. *Hic Gabutiis præclaros et illustres viros, qui Alexandrum statim post mortem ut Beatum habebant, enumerat* : Neque aliter de Alexandri virtute et meritis sensere, qui Paulum V antecesserunt, Pius V, Gregorius XIII, Sixtus V, Gregorius XIV, quorum postremus, uti jam diximus, tota consentiente aulo Pontificia, Angelum solebat illum appellare. Idem judicabant Cardinales et Præsules amplissimi, quotquot Alexandrum bene nôverant. Cardinalis autem Belmustus piæ mem., qui Alexandro in Aleriensi episcopatu primus successerat, præcipuo illum colebat honore, atque ut ipse nobis testabatur, illum invocare quotidie solebat, et peculiari aliqua precatione in sui subsidium poscere, ut jam æterna beatitudine donatum. Videbat enim ipse, quot et quantos obiisset labores, et quam præclara ubique reliquisset sanctitatis monumenta, et quam consentiens esset totius insulæ ejus virtutum prædicatio ac vehemens desiderium ; unde Corsicæ Apostolum populum universus Alexandrum vocabat. Hæc demum multis abhinc annis jam inveterata consensio est, hæc vox publica Alexandri sanctitatis quæ non Ticinensium modo

et Corsicæ, sed omnium Insubriæ populorum A. GABUTIO. fines pervasit, apud quos jam diu Beati nomen et honorem retinuit.

g *Hunc ad Beati nostri sepulchrum concursus rursus vi decreti Urbani VIII inhibitus fuisse, supra laudatus Aloysius Barellus citato loco sic scribit* : Elapsis aliquot annis post hanc concessionem, sub Paulo V Pont. Max. a Joanne Baptista Billio factam, Urbanus Octavus suum decretum promulgavit, quo homines cum sanctatis fama mortui publice coli prohiberentur, priusquam a sancta Sede Apostolica Beati vel Sancti declarati fuissent, illis exceptis, qui per immemorabile tempus ante hoc decretum Cælitum honoribus fuissent affecti. Quapropter Fabricius Landrianus, tunc temporis ecclesiæ Ticinensis episcopus, licet venerabili Alexandro maxime affectus, ut colligitur ex imaginibus radiatis, quæ excussæ fuerunt, ipsique Prælato dicatæ, volens tamen decretum hoc Pontificium executioni mandare, omnem publicam venerationem ad ven. Alexandri sepulchrum hucusque exhiberi solitam, prohibuit, atque de ven. Servi Dei sepulchro tabellas votivas, lampades cæteraque ornamenta auferri jussit : verum istud decretum civium Ticinensium erga Alexandrum devotionem evellere haud potuit, qui id, quod publice facere non poterant, privatim semper fecerunt, continuo ad patrocinium sui Pastoris confugientes ; tandem divina Majestas hanc perseverantiam remunerare volens, circa annum 1677 B. Alexandro sese commendantibus iterum multa beneficia rependere cœpit, quæ Innocentium Undecimum impulere, ut duos episcopos, Dertonensem scilicet et Alexandrinum, mitteret, qui de his beneficiis Beati intercessione concessis jurata testimonia reciperent.

CAPUT VIII.

Miracula post mortem ejus intercessione patrata.

Mense Maio anno mdcx, in urbe Ticinensi, in parochia S. Gervasii, Jo. Antonius Spolethus bidui spatio tam gravi renum surarumque dolore correptus fuit, ut neque cibum, neque somnum capere, neque quiescere ullo modo posset. Itaque cum in summo vitæ discrimine versaretur, ad Alexandri intercessionem confugit ; eique, voto facto, statim indormivit ; mox evigilans, sanum omnino et incolumem se esse reperit.

82 Petrus Antonius Lazarus, canonicus Ticinensis, ipso anno, mense Junio, cum ad villam suburbanam una cum sociis de B. Alexandro colloquens equitaret, onustum jumentum obvium habuit, cui ut loco cederet, equum ad viæ marginem declinavit, ubi fovea, seu aqueductus alte defossus, et in eo ligneum aquarum repagulum ex adverso erat. In id equus posterioribus pedibus lapsus et eversus equitem excussit ; qui, dum caderet, B. Alexandrum invocans, in ipsius repagulum caput graviter impexit. Sed perinde ac si in molles plumas decidisset, nihil mali sentiens illæsus surrexit ; cum alioqui

B. Alexandri invocatione surarum dolore correptus sanatur.

Canonicus grande periculum evadit ;

A. **GABUTIO.** alioqui ex tam gravi casu illis capite mortem evadere non potuisse, nisi ope divina, omnium iudicio videretur.

puer hernia liberatur, cuius mater visum recipit: quidam a sanguinis fluxu, alius a capitis dolore sanatus.

83 Puer Ticinensis, nomine Carolus Franciscus, Julii Villani et Antoniae Rovedae conjugum filius, intestinis in scrotum defluentibus, discerpitis pelliculis graviter laborabat. Sed cum die quadam parentes ejus Alexandro filium devovissent, sequenti nocte ille sanatus, mane surrexit prorsus incolumis, neque amplius tale quidpiam se passum esse, ipse parentesque mihi retulerunt. Ipsa porro Antonia cum visus hebetudinem pateretur, invocato Alexandri nomine, statim pristinam videndi vim recuperavit. Hieronymus Bossius Ticinensis, sanguinem e naribus copiosius effundens, nocte quadam, cum de propinqua morte propterea dubitaret, ad Alexandri intercessionem confugit, divinam opem per eum implorans in hunc modum: "Benedicte Sauli, si verum est, ut pie credo, te caelestis gloria perfrui, rogo, ut meritis tuis ac precibus ex hoc periculo sanus evadam." Quo dicto, protinus stetit sanguis; ac deinceps ab hujusmodi fluctatione liber omnino fuit. Marcus Antonius Bellanus, monachus Ticinensis cœnobii S. Salvatoris Ordinis S. Benedicti, cum per multos annos gravem capitis dolorem, Emicraniam Græcis appellatum, pateretur ac præsertim oculis grave pondus sustinere videretur, eosque in rem ullam objectam figere et quandoque loqui non posset, plurimis remediis frustra consumptis, ad Alexandri sepulcrum deprecans liberatus est domumque sanus revertit.

ipsius veli pectoralis usu calculatorum valetudo curatur.

84 Sebastianus longus, frater noster laicus ex iis, quos Conversos appellamus, patria Mediolanensis, annos natus circiter xx, jam fere per biennium acri dolore ex calculis et urinæ difficultate laborabat: cum ei multa ac varia per medicos peritos adhibita remedia nihil profuissent, tantum est, an loci remediorumque mutatio quicquam conferret. Itaque ad diversa missus collegia nostra, ibi medicorum opera diligenter curatus, sed minime sanatus est. Imo ingravescente morbo, eum nisi extractis per incisionem calculi sanari non posse, physici iudicabant. Quapropter, quasi desperata salute, incertus, quid ageret, ex urbe Aquensi Mediolanum remissus, anno mdcx circiter Idus Julii Papie substitit. Ubi gravi dolore afflictus, cum jam triduum nihil urinæ reddidisset, ab humanis remediis, quæ frustra fuerat expertus, eaque jam pridem adhibere desierat, ad divina per fugit; sumptoque secum pectorali velo seu linteolo, quo Alexander episcopus ad mensam uti solebat, fidei plenus ad ejus sepulcrum accessit. Ibi que ex animo Deum precans, ut, si ita expediret, per intercessionem et merita Servi sui ex eo languore liberaretur, statim dolorem omnem cessasse sensit; urgenteque mingendi necessitate, vix templum egressus magna turbidi humoris copia leniter effusa, omnino convaluit. Inde letabundus domum reversus incolumis, Deo et Alexandro Servo ejus gratias agens, rem, ut gesta erat, patribus collegii nostri Ticinensis, deinde hujus historia scriptori, aliisque narravit. Seque exinde nullum dolorem aut naturæ impedimentum jam per biennium et amplius, ex quo id accidit, passum esse testatur. Qui diffidit, ipsum adeat; vivit et munus suum libere peragit. De his testes habemus ex nostris

complures, et ex Physicis, quorum operam nequicquam adhibuerat.

85 Christophorus Petrus Ticinensis cum in gravissimum oculorum morbum ac dolorem incidisset, ita ut amissa videndi facultate, ex magna humorum copia intumescens oculis singulis ad magnitudinem ovi magni struthionis, monstrum hominis repræsentaret; nihilque per multos dies agere, præterquam ex vehementi cruciatu conqueri, lamentarique posset; nulla inveniens remedia, medicis tumores illos incidere verentibus, hortatu amici sui ad implorandam Alexandri opem se convertit; eoque suppliciter invocato et voto facto, paulo post, dum ad ignem, capite in pulvinar inclinato, quiesceret, vocem audire visus est sibi dicentem: "Eja surge: numquid putas te insanabilem esse?" Ad quam vocem excitatus (erat enim in loco solus) uxorem inolamit, quisnam ita sibi dixisset; cumque nemo visus esset, statim cedente dolore, humores ex oculorum tumoribus effluere, et duarum vel trium horarum spatio evacuatis illis vesiculis, pellis introrsum reduci, sanis oculis de die videre et quasi reviviscere cepit: ac deinceps, ut vidimus, sanus et pelle in rei signum circa oculos rubescente, vivit sanus, Deo et Alexandro gratias agens.

Facto voto oculorum usus restituitur.

86 Sed in emergentibus, per Alexandri intercessionem liberandi, divina virtus non semel enituit. Inter alios nobiles sacrarum virginum cœtus exstat Ticini celebre et antiquum cœnobium, quod a Duce Senatore (id viro nomen) Luithprandi Longobardorum regis consanguineo ejus conditore cognomen tenet. In eo cœnobio sub Instituto S. Benedicti religiosa virgo Aurelia Bosia, ita Deo permittente, jam per quinquennium malignis oppressa spiritibus, tam graviter vexabatur, ut conquiescere non posset; sæpeque vel in puteos ab illis demergi, vel ex alto loco præceps dari periclitaretur; accidissetque, nisi ope divina et aliarum virginum manibus periculo sæpius erepta fuisset. Plurima ad eam liberandam adhibita remedia pluraque vota Cœlitibus facta cum irrita viderentur, tandem quarto post anno ad imaginem Virginis Deiparæ in hortensis sacello cœnobii vehementius oranti, ei talis quasi divinitus immissa cogitatio est, patienter sustineret; nam fore, ut per intercessionem Sancti, nondum mundo cogniti, cito liberaretur.

Sanctimoniat, a malignis

87 Sed ipsa, quisnam Sanctus hic incognitus esset, ignara (nondum enim de Alexandri sanctimonia percrebuerat fama) spem futuræ salutis tandiu sustinuit, donec sequenti anno pervulgatus de signis Viri Dei sanctitatis rumor in mentem ei revocavit datam fiduciam, eamque in spem erexit, hunc esse fortasse Sanctum illum mundo incognitum, per quem se liberatum iri, Dei Mater denunciaverat. Itaque magna fide et devotione eum invocare cepit. Interea mali spiritus eam acrius divexare ac torquere sunt aggressi, non ferentes, talem sibi Patronum delegisse, aut ejus opem implorare. Cum autem per menses fere quattuor ita Deum obsecrasset, demum, multis effusis precibus et lacrymis, et in mentem venit, quoquo modo posset, Alexandri sepulcrum et ossa venerari. Cumque loci septa egredi sibi non liceret, spatium illud, quo sepulcrum distat a cœnobio per alios emensa, id ipsa totidem passibus, centum videlicet et triginta, a cubiculo suo ad sacellum

spiritibus vexata.

A sacellum, in horto situm, pia processione una cum aliquot sacris virginibus, secum deprecantibus, nudis pedibus obire constituit.

B. Alexander in somnis apparuit,

88 Sequenti nocte in lectulo suo recumbenti sibi Alexander in somnis apparuit, quem ipsa videre videbatur in æde veteri ipsius cœnobii, pontificali habitu ante altare maximum, multis aliis venerabilibus circumfusum episcopis (quem ipsa inter alios agnovit, quod eum in humanis agentem vidisset, ex ejusque sacris manibus Confirmationis Sacramentum olim suscepisset) ibique insignem colloquentem lampadem intuens ex eo rogavit, cur ibi lampas illa refugeret; cui ille: "Id, inquit, fit ex pio desiderio sacra virginis sociæ tuæ, quæ lampadem ipsam hic ad honorem Dei lucere cupiens, dolet se præ sua paupertate voti compotem fieri non posse. Sed Deus piæ ejus voluntatem gratam sibi esse hoc signo declaravit. Quo signo etiam intellige, vota tua non irrita futura; sed, quod exequi pie proposuisti, re ipsa præsta: idque trina diversis diebus habita processione; prima videlicet sequenti die (quæ dies erat circiter Kal. Maii anno mxcxi) altera postridie ejus diei; tertia vero die festo Inventionis S. Crucis: quo die, malis spiritibus expulsis, prorsus liberaberis."

eamque, voto adimpleto, liberat.

89 At evigilans Aurelia visionem admirari et de rei veritate nonnihil suspicari, ne qua subesset illusio. Itaque summo mane, ut de veritate certior fieret, Victoriæ sociam suam interrogat, num de lampade in veteri ecclesia ponenda umquam cogitasset. Quæ id quidem se diu optasse respondit; sed dolere, quod pro voto suo satisfacere non posset, quod tamen nemini significasset. Hoc audito Aurelia, quod viderat in somnis, haud vanum esse intelligens, quam constituerat, processionem exequi cepit, assumptisque secum aliis quattuor sacris virginibus, per tres dies, ut diximus, constitutos passus ad sacellum in horto situm nudis pedibus orans emittitur, ad singulos passus dicens: "Adoramus te, Christe, et benedicimus tibi, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum. Libera me, Domine, ab istis draconibus inferis." Ad sacellum progressa, ante beatissimæ Virginis imaginem prostrata, Alexandri episcopi virtutes, labores et merita recogitans, ejus apud Deum opem supplex imploravit. Dum ita precaretur, ex naribus, ore et oculis ejus immundi spiritus, magna vi coacti, quasi scintillæ ignis ardentis exibant: atque ipso die S. Crucis sacro, peracta tertia supplicatione sumptaque prius sacrosancta Eucharistia, ut illi prædictum erat, ope divina prorsus libera et incolumis evasit: simulque intimo quodam instinctu, quasi angelico nuncio, fuit admonita, se per intercessionem B. Alexandri Sauli liberatam esse. Quo divino recreata beneficio, deinceps an omni diabolicæ vexationis molestia penitus libera fuisse comprobatur. Quod exinde post diuturnas ac varias ad rem explorandam per dies centum et amplius adhibitas probationes et fere duorum annorum spatio compertum est. Hæc ipsa Aurelia aliique plurimi ejusdem rei testes omni exceptione majores in judicio diligentem examinati jurejurando asseruere.

Per Beati merita diuturna febris, item fascinum pelluntur:

90 Allegrina de Lu, diuturna febris catarrhoque laborans, e lecto surgens, in quo per multos dies ægra jacuerat, invocato divino auxilio, per Alexandri merita, utcumque potuit, exsurrexit, ad ejusque sepulcrum baculo nixa se,

licet ægre, proripuit: ubi fuis ex animo precibus pro salute sua, domum sana rediit, baculo ad sepulcrum relicto. Jo. Baptista, Antonii Mariæ Tibaldi filius, octodecim circiter menses natus, Ticini fascino semestrique febris continua correptus, ita contabuerat, ut pellis vix ossibus hæeret. Cumque nulla ei humana remedia prodesse, pater ejus ad divina confugit; ac per Alexandri preces et merita, nuncupato voto, statim filium convalescentem lætus aspexit. Sed postea, cum de solvendo voto minus, quam par erat, cogitaret, puer in pristinum recidit languorem. Ex quo pater, suam negligentiam agnoscens et arguens, votum confirmavit et solvit. Quo facto, protinus filius iterum convaleuit sanusque, ut vidimus, optime adolescit. Quo quidem duplici miraculo divinum illud effatum verum esse Dominus demonstravit: "Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis et stulta promissio." Eccles. v. iii.

91 Hortensia, uxor nobilis viri Fabricii Campesii, jam per tres menses gravi febre doloribusque in variis corporis partibus afflicta, prope erat, ut moreretur; propterea sacro jam oleo delibuta, se ad emigrandum e vita præparabat: cum ecce, Alexandro Saulio suppliciter invocato eique voto facto, statim quiescere cepit ac suaviter obdormire: mox evigilans meliusque habens, febris, doloribusque extinctis, octo dierum spatio surrexit prorsus incolumis. Margarita, Alexandri Salvadei uxor, cum per dies fere quinquaginta gravibus matricis doloribus vexata fuisset, nulloque humano remedio levaretur, divinam opem per Alexandri merita supplex implorans exoravit, eique voto nuncupato, post quietem evigilans se sanam invenit.

mulier morti jam proxima, et alia gravi matricis dolore affecta,

92 Sed in eo, quod sequitur, divinam virtutem per hujus Servi Dei intercessionem magis licet admirari. Aurelia, Joannis de Regibus uxor, Ticini jam per quinquennium gravissimis renum et laterum, denique totius corporis afflicta doloribus, paralytica decumbebat immobilis: neque etiam aliena manu, nisi acri cruciatu, per lectum dimoveri poterat. Morbi conditionem medici sibi incognitam, nedum sanabilem esse, licet multis nequicquam adhibitis remediis, profitebantur: eamque fere per annum curare desiderant. Illa tandem cum de Alexandri signis inaudisset, eum invocare cepit; votoque se obligans, tantum, ut in lectulo se se commovere posset, supplex rogavit. Id enim satis magnum beneficium esse ducebat. Quod cum statim obtinisset, se se ipsa movens, lætabunda majore concepta fiducia, ut e lecto surgere, mitigatis doloribus, posset, per Alexandri preces rogans impetravit. Itaque duplici læta beneficio, aucta fide et animo, ut integram salutem obtineret, ad Alexandri sepulcrum, ligneis innixa fuleris, utcumque potuit, obrepens se se contulit, ibique in preces et lacrimas effusa, Deo de accepto per eum beneficio gratias agens, pristinae est restituta sanitati; fulerisque ibidem relicto, domum per se rediit, ac deinceps, ut vidimus, ab eaque et aliis accepimus, domesticæ curæ labores ab omni languore libera jamdiu pergit sustinere.

item paralytica,

93 Claudia, uxor viri nobilis Jo. Jacobi Martii, in gymnasio Ticinensi medicam artem profitentis, ægrotans, jamque moribunda a medicis deplorata, loquelaque, ac sensibus destituta, prope erat, ut animam efflaret: cum ecce

alia sensibus destituta, mulier in articulo mortis constituta, item filia epileptica,

vir

A. GABUTIO. vir ejus Alexandrum episcopum in conjugis salutem invocans, eam, seque illi devovet, voto facto, profinus illa cœpit convalescere, mox loqui atque octo circiter dierum spatio integram valetudinem nullo alio remedio penitus recuperavit. Catharina Papazona, nobilis viri Petri Imberti Physici Ticinensis uxor, cum ex gravi morbo a medicis derelicta, in articulo mortis constituta esset, vir ejus, voto facto, illam B. Alexandro commendavit, eaque statim ad se reversa respirare cœpit ac brevi horarum spatio prorsus convaluit. Cæcilia, Josephi Marini Franciscæque Restæ conjugum filia quinquennis, epileptica decies fere quotidie Ticini cadebat horribiliter, nulloque remedio juvari posse videbatur. Mater eam ad B. Alexandri sepulcrum deduxit: ibique, emisso voto, in jejunio et oratione filiae salutem a mane usque ad vesperam suppliciter implorans perseveravit; perseverantiæque fructum retulit, filiae sanitatem: quæ deinceps ejusmodi morbo nusquam laboravit.

B 94 Alia quædam honesta mulier Ticinensis, nomine Benedicta, ulcus in crure cancri specie, magno cum dolore sufferebat, quo sensim carnem absumente, in vitæ discrimine versabatur. Nocte quadam Alexander, intimo affectu in æstu doloris ab ea invocatus, statim adfuit; eique, dolore absterso, sanitatem, ut ab ea accepimus, post biduum omnino restituit.

95 Hieronymus Pauli Æmilii Caponagi nobilis Ticinensis civis filius, decem circiter annos natus, cum aliis pueris in domestica porticu ludens, in altum puteum, qui putridis tabulis, saxis, ac rudibus aggestis operiebatur, cecidit. Casus ita fuit: fractis, quas pedibus incautus ille premebat, tabulis, intro cadens, brachiis suspensus B. Alexandri opem imploravit, cujus imaginem in sinu pro sua pietate gestabat. Sed, ut divini beneficii gratia magis eluceret, permisit Deus, ut in imam aquam citius, quam ut eripi posset, decideret, secum trahens totam illam lignorum lapidumque congeriem in caput ejus corruentem. Quod cum socii aliique domestici vidissent, eum tanta mole obrutum aquaque submersum esse arbitrabantur. Statim vero tenuem funiculum, cum firmiorem ad manum non haberent, uncino ferreo præmunitum in puteum demiserunt. Quo ille de repente, nescit, quonam modo, injecto pede, prorsus illæsus, cunctis admirantibus, sed madidus ac sordidus fuit extractus: ac tantum beneficium Deo acceptum per Alexandri, quem ipse cadens invocaverat, intercessionem ille parentesque, et alii retulerunt. Quæ omnia ab ipso puero præsentate et attestante, et ab aliis, qui viderunt, accepimus.

C 96 Hieronymus Sellarius Ticinensis filiolum habebat febribus et pustulis ita laborantem, ut de illius salute medicorum judicio spes nulla reliqua esset, propeque jam erat, ut animam exhalaret. Pater itaque humanis diffidens remediis, fretus divinis, ad Alexandri sepulcrum supplex accurrit; ac, voto facto, filio sanitatem implorat, atque, ut, quod petebat, efficacius consequatur, monachos duos Cappucinos in via obvios ad ipsum sepulcrum precatores adhibet. Denique domum reversus, filium convalescentem cibosque, quos antea respuebat, capientem invenit, qui bidui spatio ab omni morbo liber evasit.

97 Daria de Regibus, matrona Ticinensis

in parochia S. Nicolai, jam per quinquennium frigidum humorem in capite assiduo cum dolore patiebatur, ut cerebro grandem glaciem sufferre videretur. Qui humor in oculos defluens, illi visum obfuscabat, et in humeros ceterasque inferiores partes descendens, acerbum ei dolorem inferebat. Cum autem multa adhibita remedia nihil profuissent, hortatu Lauræ Beccariæ amicæ suæ, quæ et ipsa, Alexandro episcopo intercedente, divino quodam beneficio dignata fuerat, ad ejus opem per fugit, Lauramque rogat, ut, quoniam ipsa ad Alexandri sepulcrum pergere non posset, id illa prestare velit; quicquid voti Alexandro pro ipsa fecisset, id se ratum habituram diligenterque præstituram. Itaque Laura ad sepulcrum progressa divini Sacrificii oblationem Deo et Alexandro una cum argentei capitis munere pro ea despondet. Quæ omnia Daria cum, rata grataque habuisset ac plena fide persolvisset, statim ab omni languore libera fuit et deinceps vixit incolumis.

E 98 Mulier quædam Ticinensis, nomine Bartholomæa de Monte Alto, olim dæmonum passa vexationem, ex qua, quod jam per anni spatium nullam ei molestiam intulissent, cum se exemptam esse arbitraretur, ad Alexandri sepulcrum orans vexari denuo cœpit, hostibus sese prodentibus, et Alexandri Saulii caussa latere se non posse, sed ab eo expellendos esse proclamantibus. Quod nec ita multo post re ipsa contigit: dum in æde S. Bartholomæi, Alexandri nomine Exorcista illis imperante, decesserunt. Eaque, ut deinceps comprobatum est, libera prorsus fuit ab omni dæmonum vexatione.

99 Susanna Zoja Ticinensis, cum a dextro femore ad pedem usque gravi ac diuturno morbo tamque acri dolore vexaretur, ut neque stare, neque incedere, neque in lecto conquiescere, nisi cum acerbissimo cruciatu, posset, pede quasi mortuo, ad Alexandri sepulcrum baculo nixa vix cum se contulisset, ibi orans sanata est, ac sine baculo domum per se reversa, nihil amplius mali sensit. Antonia Succia ægotans ex febre, vomituque tam molesto, ut alimenta retinere nullo modo posset; cum die quadam de Alexandri signis sanctitatis sermonem habuisset, sequenti nocte ipsi vigilant! Alexander apparuit, splendida facie; ad cujus aspectum illa perterrita dixit, non audere se ab eo quicquam petere, quoniam sacrosanctis confessionis, et communionis sacramentis nondum expiata fuisset. At ille hilari vultu eam intuens, eique benedicens evanuit. Mox ipsa omnino nihil deinceps passa convaluit.

100 Constantius Crassus, cum videret uxorem suam jam triduum magno cum dolore, atque ejus, foetusque in corpore transversari periculo parturientem, ad Alexandri opem confugit; eumque precatum, uxori, prolique salutem impetravit. Nam illa protinus sine ulla suâ, foetusque læsione peperit.

ANNOTATUM.

a His miraculis (*inquit hujus Vitæ editor*) in Italico Ms. alia xl adjecit Gabutius, quæ comperta ipsi postea, et explorata fuere. Hæc tamen referre omittimus, ne opus præcipuum excedant additamenta. Id vero facimus minus inviti, quod in eadem ferme recidunt mirabilia

matrona capitis humore.

E mulier dæmonum vexatione.

filia femoris dolore, alia febris et vomitu.

item mulier periculoso partu liberatur.

A lium capita, quæ jam narrata sunt. Difficile autem esset omnia retexere, quorum numerus tempore semper crevit, crescitque in dies magis. Quare ne propositam ab initio compendii rationem prætereamus, id solum adjungemus, quod necesse est; uti scilicet Alexandro divina auctoritate sacri honores, qui Beatum decent, in terris denique fuerint decreti. Paulo post Alexandri obitum, elapsis 19 annis, summa fide ac legitima auctoritate quæsitum est de heroicis Servi Dei virtutibus, ejusque rebus gestis mirabilibus; quæque constabant, certis testimoniis et monumentis in Acta publica et juridica per plures episcopos variis in locis digesta fuerunt. Inducta autem causa in Romanam sacrorum Rituum Congregationem, in eaque singulis ordine et tempore recognitis, discussis ac definitis; anno demum MDCCLXII Alexandrum Beatos inter ævo perfrui sempiterno, supremo judicio certaque scientia declaravit Benedictus XIV Pont. Opt. Max. ad Christi Ecclesiæ gubernacula feliciter sedens. Qui, eodem die, quo ad Pontificiam dignitatem benignissima Dei **B** Providentia ipsum evexit, diem indixit generali Congregationi coram se in hac causa celebrandæ, qui dies fuit v. Kal. Octobris anni MDCCLXII. Mox VIII Kal. Februarii, festo scilicet Conversionis S. Pauli Ordinis nostri patroni, ad S. Caroli in Urbe ecclesiam nostram ejus diei solemniam celebrantem se contulit Pontifex clementissimus, ubique sacris Mysteriis peractis, miracula jam antea examinata rite adprobavit. Hinc post alium conventum coram se habitum XII Kal. Aprilis, v Id. ejusdem mensis causam decreto suo definit: IX autem Kal. Maii magna Urbis frequentia, divinaque auctoritate Alexandrum Beatorum gloria in cælis donatum palam renuntiavit, Beatique honores eidem habere in terris ipse cepit, et ubique terrarum habendos esse decrevit.

APPENDIX.

Benedictus XIV Alexandrum Saulium in Beatorum numerum refert.

BREVE BEATIFICATIONIS BEATI ALEXANDRI SAULLI,

EX CLERICIS REGULARIBUS S. PAULI BARNABITIS NUNCUPAT, PRIMUM ALERIÆ, DEINDE PAPÆ EPISCOPI.

BENEDICTUS PAPA XIV

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Benedictus XIV Papa edicit,

Benignitatem Dei nostri et divitias bonitatis ejus in servi Dei Alexandri Saulii, primum Aleriæ, deinde Papæ antistitis, virtutibus ac meritis extollere et prædicare non religionis modo debitum esse ducimus officium;

sed nihil etiam intelligimus in hac temporum **A** GASTRIO. conditione esse opportunius, quam, ut universis Christi fidelibus et animarum maxime pastoribus uberiora suppetant ad imitationem exempla, atque in ejusdem patrocinio factisque admirandis præsidia ad pacem, tranquillitatem et salutem tam inter Christianos omnes, quam inter eos potissimum populos procurandam, quos ab illo per viginti et amplius annos, non tamquam solius Aleriæ episcopo, sed totius Corsicæ Apostolo, olim salutaribus monitis ac legibus instructos et moribus correctis, extinctis odiis, conciliatis amicis, reformatisque clericis, viam mandatorum Dei currere edoctos ipsa rerum humanarum divinarumque perturbatio, jam dudum inibi exorta, a tradita sanctissima disciplina alienos tenet.

2 Eapropter inter præcipuas partes Apostolici muneris, quod altissimo divinæ Sapientiæ consilio infirmitati nostræ impositum est, illam ministerio rite sancteque obeundo magis congruentem reputamus, ut ad caelestem nobis promerendam opem studeamus, quantum nobis ex alto conceditur, ad omnipotentis Dei gloriam, Catholicæ Ecclesiæ decus, bonumque Christiani populi exemplum, promovere cultum et venerationem ejusdem Servi Dei, qui pueritiæ curriculo summa cum pietatis et doctrinarum laude confecto, severioris disciplinæ institutum in Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum nuncupata amplexus, omnium religiosarum virtutum splendore longe lateque præfulsit, et ad pastorales ovium sibi commendatarum curas evocatus, ita se gessit, ut optimi Pastoris officio perfunctum a Pastorum principe Jesu Christo æterna mercede donatum fuisse non dubitemus. Cum itaque, mature diligenterque discussis atque perpensis per Congregationem ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris Ritibus præpositorum, Processibus, de Apostolicæ Sedis licentia confectis, super sanctitate et virtutibus tam theologice, quam moralibus in gradu heroico, quibus idem servus Dei Alexander Saulius multipliciter claruisse, nec non miraculis, quæ ad ejus intercessionem et ad manifestandam hominibus ipsius sanctitatem, a Deo patrata fuisse asserabatur, eadem Congregatio coram nobis constituta, auditis etiam consultorum suffragiis, uno spiritu unaque voce censuerit, posse quodcumque nobis videretur, prædictum Servum Dei Beatum declarari cum consuetis Indultis.

3 Hinc est, quod nos piis atque enixis quamplurimum venerabilium Fratrum Archiepiscoporum et Episcoporum, nec non dilectorum filiorum magistratum, procerum et populorum Italiæ præsertim, ac totius insuper antedictæ Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli supplicationibus (quas olim etiam humiliter datas fel. rec. Prædecessoribus nostris Innocentio PP. X a cl. me. Ferdinandus Romanorum Rex in imperatorem electus, Clementi PP. X b bo. me. Emanuel Sabaudicæ Dux, et Innocentio PP. XI c Cosmus itidem bo. me. Etruriæ sibi subjectæ magnus dux, piarum suarum precum accessione roboraverant, et fel. pariter rec. Clementi PP. XII d itidem Prædecessori nostro charissima in Christo filia nostra Maria Amalia utriusque Sicilia, et Hierusalem regina illustris, ac nobis ipsis nuper dilecti filii nobiles viri dux, et Respublica Januensis renovarunt)